

SOCIALISTISK • INFORMATION

Katalonien | Portugal
Indonesien | Sverige 1917

Oprør!

LÆS OGSÅ OM:

Vollsmose

|

Breivik-dommen

|

Investeringsstrejke

Fattigdom, marginalisering og oprør

Fattigdom og marginalisering i en række udsatte (og udskældte) boligområder er igen på dagsordenen. For nogle måneder siden angreb en gruppe unge fra Odenseforstaden Vollsrose en skadestue. Denne i alle henseender dårlige nyhed fik politikere, både lokalt og på Christiansborg på banen. Mange simple, let forståelige men yderst dårlige forslag blev igen trukket frem, f.eks. idéen om rydde op med bulldozere. Der er ingen enkle patentløsninger men som de to socialarbejdere Asmaa Abdol Hamid og Khaled Mustapha forklarer (side 3-5) handler det bl.a. om at bygge fællesskaber for de unge.

Men er der råd til en ordentlig social indsats vil nogen spørge. Alle skal spare i disse tider. Hvis man siger et udsagn tit nok tror alle på det. Men det bliver det ikke sandt af. Der er penge i samfundet. Tankevækkende at kapitalismens krise består i at alle, også virksomhederne gemmer pengene i stedet for at investere, samtidig med at folk opfordres til at forbruge og købe mere. Læs side 29 og 34.

I flere europæiske lande, f.eks. i Portugal er det ved at gå op for befolkningen at idéen om at det er nødvendigt at arbejderbefolkningen betaler for kapitalismens krise bygger på magthavernes løgnagtige kampagner. Her demonstrerede 1 million mennesker den 15. september, de største demonstrationer siden nellikerevolutionen i 1974 (side 16)

Andre lande har set store demonstrationer, den senere tid. I Katalonien handler det om national selvstændighed og løsrivelse fra en upopulær central statsmagt. (side 19 og 22) Vi ser lignende tendenser i mange andre lande i Europa.

På den anden side af kloden, i Indonesien er der også oprør mod en upopulær regering med strejker og demonstrationer (side 10).

Men der er også uhyggelige kræfter på spil. Der er nu sat et foreløbigt punktum med retssagen om massedrabet på Utøya i Norge. Om end handlingen virker sindssyg, har gerningsmanden nu rettens ord for at han ikke var styret af sindsyge. Men til gengæld virker hans tankeverden vanvittig, omend der faktisk er mennesker, der delte og deler hans forestillinger om den enlige helt, der redder verden mod de onde muslimer og multikulturalister (side 24).

Kvartalsmagasinet **SOCIALISTISK • INFORMATION** udgives af SAP (Socialistisk Arbejderparti) – Dansk sektion af Fjerde Internationale.

SOCIALISTISK • INFORMATION redigeres og layouts af et udvalg bestående af: Åge Skovrind (Ansv.), Svend Vestergaard Jensen,, Jørgen Holst, Janus Noack, Bjarke Friberg, Martin Mørch, Bodil Olsen, Rikke Winkler Nilsson, Silas Tjørk Bang.

Sign. artikler står for forfatternes egen regning. Henvendelse til redaktionen: si@sap-fi.dk

Et års abonnement på kvartalsmagasinet koster 200 kr. Bestil ved at skrive til si@sap-fi.dk eller via www.socialistiskinformation.dk

Socialistisk Information er også et netmagasin, se www.socialistiskinformation.dk. Her kan du også tilmelde dig netmagasinets nyhedsbrev, som udsendes hver 14. dag.

Print: Christensen Grafisk

ISSN 0108-1861

INDHOLD

VOLLSMOSE:

Optøjer afspejler sociale problemer..... 3

SUNDHED:

Sundhedspolitiske udfordringer..... 6

KOMMENTAR:

Højreekstremisme i Aarhus og Grækenland.. 8

KOMMENTAR:

SF's formandsvalg..... 9

INDONESIEN:

Høj bølgegang i arbejderbevægelsen..... 10

JAPAN-KINA:

Stop de territoriale konflikter..... 12

Internationale Noter..... 15

PORTUGAL:

En million i oprør..... 16

KATALONIEN:

Farvel spanien..... 19

SPANIEN:

Retten til selvstændighed..... 22

EFTER DOMMEN:

Hvilken Breivik?..... 24

INVESTERINGSSTREJKE:

Hvorfor sparer de op?..... 29

TEORI:

Kapitalismens lange bølger..... 34

INTERVIEW:

Man må aldrig give op..... 38

SULTOPRØRET:

Den »svenske revolution« i 1917..... 42

JØDEFORFØLGELSERNE:

De gemte børn 48

Optøjer afspejler sociale problemer

En ung mand blev stukket ned under fejringen af den muslimske Ramadans afslutning i Odense-forstaden Vollsmose. 70-80 unge med indvandrerbaggrund følger efter offeret til skadestuen på Odense Universitetshospital.

AF SVEND VESTERGAARD JENSEN

Her forsøgte de at finde den sårede mand. Bevæbnet med køller fortsatte de gennem hospitalet, hvor politiet var mødt frem. Hverken politiets biler eller hospitalets inventarer gik ram forbi. Før hospitalsepisoden havde skud i bogstavelig forstand gennemhullet festen i Vollsmose.

Noget tyder på en konflikt mellem bander i området om narkomarkedet. Ikke blot indvandrerbander, men rockere er også aktive. Bandidos og Hell Angels forsøger at rekruttere unge med indvandrerbaggrund. På den måde er de voldsomme

begivenheder i Vollsmose ikke et specielt integrationsproblem. Det handler ikke om kultur, religion eller etnicitet, men om et socialt problem i en større by i Danmark, i et socialt belastet boligområde. Nogle af disse områder er befolket med store etniske mindretal. På den måde fremtræder problemer som kulturelle, som integrationsproblemer.

I disse områder er der en social marginalisering, og alt, der har med myndigheder og autoriteter at gøre, tages der ofte afstand fra og vises afsky for. Institutioner bliver brændt ned, myndigheder bliver der kastet

sten efter. Det er et fænomen, man ser mange steder i verden, ikke kun i Danmark.

»Ghettodebatten« bluser op

Debatten om de såkaldte ghettoer når nye højder. I medier, på Christiansborg og rundt omkring. Tre ministre tog straks til Odense for at mødes med Fyns Polit og Odense Kommune for at diskutere optøjerne. Den ene af dem, justitsminister Morten Bødskov, mente, at der først og fremmest er brug for et massivt politipres overfor de kriminelle bandemedlemmer i Vollsmose, og han lover nye millionbeløb

Løsningen handler om at opbygge nye konstruktive fællesskaber for de unge. Det mener både Asmaa Abdol-Hamid og Khaled Mustapha

Socialdemokraternes integrationsordfører og Odenses borgmester mener at der skal rives boligblokke ned i Vollsmose

til politiet i efteråret for at forstærke indsatsen over for bandekriminalitet.

Justitsministeren mente dog også, at der er brug for en mere langsigtet integrationsindsats i de udsatte boligområder. Men sammen med de to andre ministre, socialminister Karen Hækkerup og by-, bolig- og landdistriktsminister Carsten Hansen – alle tre fra Socialdemokraterne – udtalte han, at hvis en søn eller andre familiemedlemmer gentagne gange begår kriminalitet, skal hele familien kunne smides ud af boligforeningen.

Dansk Folkepartis Martin Henriksen gik anderledes hårdt til værks, efter nyhederne om optøjerne i Odense kom frem. Han ville have hårdere straffe, som politikerne skulle fastsætte, f.eks. minimum to års fængsel for at trænge ind på et hospitalsområde. Andre skal sendes »hjem«. Folkepartiets mand synes ikke helt at have forstået magtens tredeling. Den lovgivende magt skal nu indtræde som den dømmende magt!

Rive ned

En boligforening kan ikke bare få adgang til politiets kriminalregistre, så en familie kan smides på gaden, hvis en af børnene har begået en kriminel handling. Boligselskaberne kan for så vidt godt smide familier med kriminelle medlemmer ud. Men i

Vollsmose er der mere end 3000 lejligheder fordelt på tre forskellige boligselskaber, som ikke må udveksle informationer om de enkelte beboere. Logikken vil vel være, at så søges der over i en anden afdeling, hvis man er smidt ud.

Odense Kommunes borgmester, Anker Boye (S), udtalte til radioens P1, at det må overvejes at trække i kontanthjælpen til de unge, der begår kriminalitet. Og Odense-borgmesteren vil tage hårdt fat og flytte hele familier ud. Altså ikke kun sønnen, som måske har lavet kriminalitet. Han mener at hele familien skal flyttes helt ud af området, og tilføjer at deres netværk ikke passer til danske normer. Spørgsmålet rejser sig så, hvor borgmesteren så mener, de skal hen. Dog mener Anker Boye, at Vollsmose som integration har været en succes.

Socialdemokraternes integrationsordfører, Trine Bramsen forslog, at flere boligblokke i Vollsmose skal rives ned. Noget Odense-borgmesteren kunne nikke enig i. Det skulle med i ide-kataloget.

Der er sket en stigning i kriminaliteten i Vollsmose fra 2010 til 2011 med over 30 procent. Men stigningen er langtfra entydig. Stigningen skyldes primært flere indbrud. Det viser en rapport om projektet »Hotspot Vollsmose«. Tallene kan virke overraskende, fordi flere har fremhævet,

at det går fremad i denne ellers socialt belastede bydel.

Kriminelt miljø

Tidligere beboer, og beboerrådgiver, i Vollsmose og tidligere folketingskandidat for Enhedslisten, Asmaa Abdol-Hamid, siger til Socialistisk Information om baggrunden for optøjerne i Odense:

»Det handler om kriminelle miljøer. Ikke om fejlslagen integration i Vollsmose. Banderne kæmper om narkomarkedet. Nogle beboere siger, at AK81 – en støttegruppe til Bandidos – er involveret. En sådan gruppe kan bestå af såvel etnisk danske som etniske mindretal. Og i rekrutteringen til det kriminelle miljø er det den samme logik hos Peter som hos Hassan, hvorfor de kommer ind i en bande og ind i det kriminelle miljø. Derfor er det ikke et kulturelt problem, men et socialt. Og jeg synes, at det er vigtigt at sige, at det her er et storbyfænomen. Det ses også lignende steder«.

Hvordan stoppes denne rekruttering? Handler det om unge, der er eller i det mindste føler sig ekskluderet af det danske samfund? Mangler disse rodløse drenge og unge mænd identitet, og finder de i det kriminelle miljø den identitet, de søger? Hvordan kan succeser i det kriminelle miljø erstattes af noget andet, andre fællesskaber?

Andre fællesskaber

Spørgsmålene flyver videre. Khaled Mustapha, der er tidligere gadeplanskoordinator i det københavnske nordvestkvarter, siger til Socialistisk Information:

»Akut for de unge handler det om at forebygge, hindre flere i at blive aktive i bander i Vollsmose og lignende steder. De unge skal motiveres til andre fællesskaber end bander. For at nå dertil skal man hjælpe på et individuelt plan og inddrage familien og andre for at sætte fokus på den unge, og finde ud af, hvad vi kan arbejde videre med«.

Han fremhæver, at uddannelse og job er helt afgørende:

»Og ikke mindst handler det om fastholdelse, fordi frafaldet, når de er kommet ind på uddannelserne, er stort.

FLERE FATTIGE I »GHETTOERNE«

Nye tal viser, at der er kommet flere »ghettoer« i Danmark. Det stigmatiserende ghetto-stempel blev lovbestemt af VK-regeringen og er ukritisk ført videre af den nye regering.

Fattigdommen vokser eksplosivt i »ghettoerne«. Op mod en fjerdedel af beboerne i det, der med et pænere udtryk hedder »udsatte boligområder«, er fattige ifølge OECD's kriterier. Det er en fordobling siden 2002.

Ifølge OECD's fattigdomsgrænse er en enkeltperson fattig, hvis denne får udbetalt mindre end 8800 kr. efter skat om måneden. For en familie på fire personer går grænsen ved 5000 kr. pr. person om måneden til at betale alt fra husleje, regninger, medicin, transport, fritid, m.v.. Gellerupparken i Aarhus, Vollsmose i Odense, Mjølnerparken i København er de tre boligområder med den højeste andel af fattige. Fattige her udgør nu knap en fjerdedel af beboerne.

Hvad er en »ghetto«?

VKO-flertallet vedtog for et par år siden »ghetto-listen«, der indeholder boligområder med mindst 1000 beboere, der opfylder mindst to af tre kriterier

- Andelen af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande er over 50 procent.
- Andelen af 18-64 årige uden arbejde eller uddannelse er over 40 procent.
- Antal kriminelle pr. 10.000 beboere på 18 år og derover overstiger 270..

Overskrides grænseværdien på to ud af de tre kriterier, kommer boligområdet på »ghetto-listen«

Stigmatisering.

Alene det at kalde et boligområde for en ghetto betyder, at mange fravælger at bo i områder med lav status, fordi det giver dem selv en lav social status. Den medfører stigmatisering. Hvis beboeren står uden for arbejdsmarkedet betyder det ikke, at boligen er årsag til ledighed, kriminalitet, fattigdom, m.v. »Ghetto-kriterierne« fremtræder som sådan.

Begrebet ghetto opstod oprindeligt i forhold til de jødiske byområder, der var afspærret, og hvor jøderne var tvunget til at bo. Modsat de såkaldte ghettoer i Danmark, der består af mange nationaliteter – også danskere.

På beboernes betingelser.

Den daværende regering ville sætte en plan i værk, der skulle reducere antallet af »ghettoer«. Siden er antallet kun vokset. Krisen har uden tvivl sendt tusindvis af beboere i de almene boliger ud i arbejdsløshed.

På trods af den nye regerings afskaffelse af fattigdomsydelserne – såsom starthjælp og loftet over kontanthjælp – har det åbenbart ikke hjulpet. Den nye regering synes ukritisk at videreføre den forrige ghetto-listning. Da »ghetto-planen« blev vedtaget under VK-regeringen, var Socialdemokraterne og SF da heller ikke særlige kritiske overfor planen.

En del af løsningen i de såkaldte belastede boligområder er udover sociale tiltag også fysisk renovering, etablering af kulturhuse, værksteder, cafeer, spisesteder. Afskaffelse af arbejdsløsheden, praktikpladser til alle, der ønsker det, særlige indsatser for drenge og unge mænd, så skolegangen og uddannelse senere bliver realistisk. Ingen huslejestigninger. Blandt andet må Landsbyggefondens milliarder på dette område komme lejerne til gode.

Her kan lektiehjælp være en vigtig støtte, ligesom det hjælper at have en mentor, gerne fra ens eget miljø«.

Det er en stor udfordring, fordi presset for at begå kriminalitet er stort, understreger han.

»Med hensyn til at skabe nye fællesskaber som alternativ til bandekultur, så er risikoen for at falde igennem høj, da identiteten er bygget op på dette fællesskab. Det er det, man får anerkendelse for. Den unge skal tro på sig selv. I et nyt miljø handler det også om anerkendelse, imødekommenhed, kærlighed – værdier som er sunde og gode for den unge. Vi – de mange omkring den unge – må hjælpe med at opbygge selvværd, selvfølelse og selvtillid. Hjælpe med at udvikle sociale og faglige kompetencer i løbet af skolegangen, så vil de unge have store muligheder for at undgå at falde ind i kriminalitet. Så kan den unge sige: 'Jeg har et alternativ. Jeg siger fra'. Den unge skal tro på sig selv, så han bliver immun overfor det kriminelle miljø,« siger Khaled Mustapha.

Det er andre fællesskaber, der skal laves. Overfor et destruktivt fællesskab må der dannes mere konstruktive fællesskaber. Det skal helst ske tidligt i barndommen, men det er aldrig for sent at skabe noget andet. Hjælpen skal være der. Det kræver en tæt social koordinering mellem de professionelle aktører, frivillige og familierne. Det er her, ressourcerne bør sættes ind, og ikke til bulldozere, der skal rive boligblokke ned i »ghettoen«. Heller ikke her nytter en kommunal nedskæringspolitik!

Mjølnerparken i København er et af de tre boligområder, der har størst andel af fattige

Sundhedspolitiske udfordringer og opgaver

Det offentlige sundhedsvæsen i Danmark skal sikre lige ret og adgang til behandling, hvis man bliver syg. Det skal sikre, at vi undgår social ulighed i sundhed, hvor en kontanthjælpsmodtager, ifølge statistikker, er mere syg og har et kortere liv end en direktør. Men sundhedsvæsenet er under pres.

AF MADS WILMANN OG NIKOLAJ LÜTKEN

Enhedslisten må stille krav om, at medicinalproduktion og anden sundhedsrelateret produktion socialiseres og at der udbygges en offentlig medicinproduktion.

Det offentlige sundhedssystem er ikke givet, men er tilkæmpet over tid – og kampen skal fortsættes og skærpes, hvis vi i de kommende år skal undgå forringelser og gøre os håb om forbedringer.

Gennem 10 år har VKO gjort mangt og meget for at undergrave det offentlige sundhedssystem. Man kan i flæng nævne fradrag på private sundhedsforsikringer, frit spil for medicinalvirksomheder, gaveregn til privathospitalerne, udliciteringer af sundhedsydelser, og mange andre angreb på sundhedssektoren.

Det næste kunne meget vel have været brugerbetaling, men det forblev heldigvis prøveballoner – skudt i vejret af bl.a. de Radikale og de Konservative inden valget i 2011, hvor vi som bekendt fik ny regering. Yderligere har forebyggelsesindsatsen været næsten udeblivende. Summeret op, har det ført til en øget ulighed på sundhedsområdet, som det blandt andet fremgik af en rapport i foråret 2012 fra Forskningscenter for Forebyggelse og Sundhed.

For venstrefløjen må det være en bunden opgave at kæmpe for lige adgang til sundhed og for at reducere den sociale ulighed i sundhed. Grundlæggende handler det om retfærdighed. Det vil sige, at ingen må lades i stikken, og at opgaven derfor må være samfun-

dets og kollektivets ansvar. I en tid, hvor velfærdsstaten er presset, og en socialdemokratisk regering fører nedskæringspolitik, er det vigtigt, at venstrefløjen gør sig klart, at kampen for lighed i sundhed til stadighed skal kæmpes. For selvom det offentlige sundhedsvæsen har været en hellig ko i mange år, er det slet ikke sikkert, det vil fortsætte.

Derfor er det nødvendigt, at venstrefløjens fokus på sundhed og forebyggelse skærpes, og at kampen intensiveres!

Enhedslisten og SUF må gå forrest

I den nuværende politiske situation er Enhedslisten det eneste parti i Folketinget, der kan være en kompromisløs garant for kampen for forbedringer af det offentlige sundhedssystem. Der ligger derfor et stort ansvar hos Enhedslisten og hos SUF, der må tage kampen op. Der vil med stor sandsynlighed blive behov for tydelige politiske markeringer på sundhedsområdet de kommende år, især hvis en ny borgerlig regering skulle komme til.

Hovedopgaverne og strategien

Der er således tre politiske hovedopgaver. For det første skal Enhedslisten og SUF diskutere og fastlægge klare programmer og visioner for antikapitalistisk sundhedspolitik. Man må skitsere denne vision, og man må pege på, at der er behov for at gå længere end til blot at forsvare det

Det er stadig nødvendigt at slå på lige ret og adgang til behandling, hvis man bliver syg.

nuværende system. Der er masser af kritikpunkter i sundhedssystemet. Blandt andet eksisterer et massivt bureaukrati omkring prisfastsættelse på sundhedsydelser, som grundlæggende er unødvendigt. En forudsætning for at kunne gå i en politisk offensiv, er derfor at studere og udpege kritikpunkterne på sundhedsområdet og at kunne vise, at det politiske projekt handler om at udbygge og forbedre, og ikke blot at bevare.

Som det andet er det vigtigt, at Enhedslisten, SUF og eventuelt andre organisationer står fast på, at der må tilføres flere midler til sundhed og forebyggelse, og at der generelt skal ske forbedringer af de offentlige sundhedstilbud, der hvor tilbuddet er mangelfuldt eller ikke-eksisterende.

Som det tredje skal man fokusere den politiske indsats på området. Det gælder prioriteringen af tre væsentlige områder:

1. de steder hvor sundhedsydelser er udliciteret
2. de steder, hvor sundhedsrelateret produktion sker privat. (f.eks. medicinalindustrien)
3. ved forebyggelsesinitiativer – sundhed er en samfundsopgave

Udformningen af socialistisk sundhedspolitik bør tage strategisk afsæt i disse punkter. Parlamentarisk og udenomsparlamentarisk må vi fremføre en politik, der:

– bryder med den herskende ide om, at det private (ad 1) kan yde bedre service end det offentlige. Vi må fremføre krav om, at varetagelsen af sundhed må tilbage på offentlige hænder.

– bryder med illusionen om, at den private medicinalindustri (ad 2), er samfundsnyttig. Vi skal stå fast på, at ingen skal tjene fed profit på syge menneskers regning, og vi må stille krav om, at medicinalproduktion og anden sundhedsrelateret produktion må socialiseres. Indtil en socialisering kan finde sted, må vi udbygge den offentlige produktion og regulere de private producenter i langt højere grad, så vi kan komme overpriserne til livs.

– gør forebyggelse (ad 3) til kollektivets sag, og ikke et individuelt spørgsmål.

Vi må fremsætte krav om strukturelle og institutionelle ændringer, fx skolemadsordninger, motion i arbejdstiden osv.

De tre nævnte emner har et værdipolitisk aspekt, der gør dem egnede til folkelig debat. Vi skal deltage i debatten og fremsætte vores visioner. Det er en vindssag at kæmpe for lige ret til sundhed, hvor vi sidder med de gode argumenter – men det kræver, at vi kæmper kampen.

Konkrete forslag og handling er forandringernes forudsætning..

For at ruste os til kampen og styrke vores position må vi løbende udvikle konkrete svar og ideer, der skal løse uligheden i sundhed, samt diskutere disse med så mange som muligt. Et par konkrete forslag i den forbindelse kunne være at:

- udbygge den offentlige medicinalproduktion via Statens Seruminstitut
- sætte en stopper for fri prisdannelse på medicin
- afsætte penge til offentlige idræts-tilbud til børn i samarbejde med folkeskolerne
- forbedre den offentlige sygesikring, så den gælder tandlægebehandling.
- tilbagerulle forringelserne af den offentlige rejsesygesikring.

Der er også brug for at vi udvikler mere helstøbte handlingsprogrammer for vores forebyggelses – og sundhedspolitik, fx: »hvordan vi griber medicalsektoren an«. Det kan tjene til egen brug, samt være en inspiration for fagbevægelsen, patientforeninger, idrætsforeninger og andre relevante aktører.

Mads Wilmann og Nikolaj Lütken er med i Enhedslistens sundhedspolitiske udvalg, hvor der løbende vil blive opdateret med kommentarer, forslag, handlingsprogrammer o.a. af sundhedspolitisk karakter.

Højreekstremisme i Aarhus og Grækenland

Det begynder med skældsord og spytklatter. Så går det videre og bliver skubben og håndgemæng for til sidst at ende som direkte vold og overfald. Det er i hvert fald, hvad aktivister fra det faglige netværk Fremtidsfighters har oplevet, mens de ved flere lejligheder har været på gaden for at demonstrere for ordnede faglige forhold på cafeen Ziggy Sidewalk.

AF SAP'S FORRETNINGSUDVALG

For nylig gik det rigtig galt, og personer, som menes at have tilknytning til det højreekstremistisk miljø i Aarhus, nøjedes (igen) ikke med at bruge deres ytringsfrihed til at diskutere med de faglige aktivister. Nej, de lod handling følge ord, og overfaldt de aktive Fremtidsfighters.

I den anden ende af Europa oplever befolkningen i den græske Athen-forstad Rafina også, hvad der sker, når højreekstremister ikke bare slår sig løs ved valgene, sådan som det græske politiske parti Gyldent Daggrø gjorde ved det seneste parlamentsvalg. Her fik de 18 mandater i parlamentet valgt på et politisk program, hvis racistiske linje ikke indholdsmæssigt adskiller sig afgørende fra de synspunkter, som de århusianske åndsfæller udi fremmedhad giver kød og blod i den jyske hovedstad.

Senest er de græske stormtropper gået endnu mere håndfast til værks end de jyske racister og har organiseret sig i egentlige uniformerede korps og er begyndt deres egen etniske udrensning af flygtninge og udlændinge, som forsøger at overleve ved gadehandel. Ifølge avis-rapporter fra Grækenland er der tale om en helt målrettet kampagne, hvor partiets aktivister patruljerer på en markedsplads i Rafina og på eget initiativ kontrollerer, om stadeholderne har orden i papi-erne. Er det ikke tilfældet, overfalder stadeholderne, og boderne smadres. Det

hele dokumenteres på video af partiet, som tilsyneladende er stolte over denne indsats, hedder det i en rapport om forholdene.

De faglige aktivister fra Fremtidsfighters har brug for opbakning og støtte, for deres eneste brøde er, at de vil sikre ordnede forhold for i dette tilfælde personalet på cafe Ziggy Sidewalk. Og i modsætning til de græske selvtægtsbøller, som bruger vold mod udlændingene for at sikre ordnede forhold for etnisk græske stadeholdere på markedet i Rafina, så slås både Fremtidsfighters og fagbevægelsen her i landet for ordnede forhold for alle arbejdere på job i Danmark. Fagbevægelsen er ikke en bevægelse for danske arbejdere, men en organisation for arbejdere i Danmark.

Denne skelnen er afgørende, for den viser forskellen på nationalistisk chauvinisme og klassesolidaritet – en forskel, som både aktuelt og historisk har sine fortilfælde.

Da de nazistiske partiorganisationer i Tyskland i 1930'erne skulle finde syndebukke, som partimedlemmerne kunne lade deres økonomiske og sociale frustrationer gå ud over, blev især jøderne målskiven. Selvtægten blev sat i system og organiseret nationalt, og Krystalnatten den 9. november 1938 blev den foreløbige kulmination på en kampagne med overfaldet på jødiske butikker og synagoger og som alene den ene nat førte til drab på over 100 mennesker. Sporene til udryd-

delseslejrene var således lagt ud længe før 'die Endlösung' blev sat på skinner.

Alle progressive kræfter, ikke mindst i de faglige kredse, der slås imod social dumping og for lige vilkår på arbejdspladserne, må tage overfaldene i Aarhus alvorligt. Alt for længe har byens højreekstremister huseret i gaderne og sat en hadefuld dagsorden. Hvis de skal stoppes, inden de når ligeså langt som deres åndsfæller i Grækenland – og Tyskland, Ungarn, Italien, Spanien, for nu blot at nævne nogle af de seneste lande, hvor højreekstremismen er nået så langt frem i billedet, at det ikke længere anses for en krænkelse af demokratiet, når sortskjorter overfalder minoriteter på eget initiativ – så må overfald som det seneste ved Cafe Ziggy Sidewalk ikke blot konstateres som endnu en kedelig episode. Nej, de kræfter i byen, som stod bag de store manifestationer mod højreekstremisme, der tidligere på året samlede bred tilslutning, må igen aktiveres. Det kan ske ved, at de faglige organisationer organiserer deres medlemmers deltagelse i en vagtordning ved Fremtidsfighters blokade. Og det kan se ved manifestationer på årsdagen for Krystalnatten den 9. november 1938.

*SAP's Forretningsudvalg,
den 27. september 2012*

SF's formandsvalg

– mulighederne skal afprøves

Anette Vilhelmsen (AV) vandt med 66 procent af de afgivne stemmer en klar sejr i SF's formandsvalg. Det er en god nyhed for alle, der ønsker at presse regeringen til at føre en anden og mere solidarisk politik

AF SAP'S FORRETNINGSUDVALG

For det første var det et nederlag for den eksisterende linje i SF. Der er ingen tvivl om, Astrid Krag repræsenterede den linje, som SF har ført hidtil. Dermed markerer den store opbakning til AV en stor utilfredshed blandt SF's medlemmer med denne linje.

For det andet lovede Anette Vilhelmsen to ting som hun ville arbejde for, hvis hun blev formand:

- mere synlighed om SF's politik, der hvor den adskiller sig fra den øvrige regering
- mere inddragelse af SF's organisation i godkendelse af aftaler mv.

Det vil være et fremskridt, hvis SF faktisk gør op med den hidtidige linje med 100 procent loyalitet over for regeringen og i stedet bidrager til diskussion om regeringens linje såvel internt i SF som i offentligheden. Men der er ingen tvivl om, at der fra især Socialdemokraterne i regeringen vil være et pres på Anette Vilhelmsen om, at SF skal stå last og brast med regeringens hidtidige politik. Socialdemokraterne ønsker ikke en diskussion, hvor deres bagland især fra fagbevægelsen også vil stille spørgsmål ved deres følgagtighed over for de radikale. De ønsker ikke at åbne for krav om mere indflydelse til SF i regeringen.

På den anden side kan der skabes et pres på SF om at leve op til de forhåbninger, formandsskiftet medfører. Ikke mindst

kan det give øget tro på, at det er muligt at påvirke regeringens politik. Det er et bedre udgangspunkt for at rejse krav og mobilisere for dem. Forudsætningen for at folk handler, er troen på at det nytter.

Enhedslistens opgave er, at udnytte mulighederne. Det betyder, at Enhedslisten skal holde SF fast på de to løfter, som Anette Vilhelmsen gav. Det betyder, at Enhedslisten f.eks. når regeringen vil fastholde forkortelsen af dagpengeperioden, skal Enhedslisten spørge om det virkelig også er SF's politik. Det skal Enhedslisten gøre i den bredere offentlighed over for SF's ledelse og hvis de forsøger at tale uden om og henvise til at de bakker op om regeringens politik. Kan Enhedslisten spørge om ikke SF vil udtrykke sin egen politik.

Vi skal også invitere SF'ere i lokalafdelinger og hvor vi arbejder sammen med dem i bevægelserne til at være aktive for at påvirke regeringens politik gennem fælles mobiliseringer. Hvis SF i regering kan udtrykke sine særstandpunkter, må de også kunne bidrage til at der bliver udtrykt størst mulig opbakning til disse standpunkter.

*SAP's forretningsudvalg,
den 21. oktober 2012*

INDONESIEN:

HØJ BØLGEGANG I DEN INDONESISKE ARBEJDER

AF ZELY ARIANE

Over 2 millioner nedlagde arbejde den 3. oktober i protest mod dårlige lønninger og outsourcing til løsarbejdere. Strejken var den største arbejderprotest siden præsident Suhartos anti-kommunistiske udrensninger i 1960'erne.

I løbet af 2011 og indtil nu har vi været vidne til en ny radikaliseringsbølge i arbejderklassen. Der var momentum, da tusinder af arbejdere blev mobiliseret under the Social Security Action Committee (KAJS) (Aktionskomité for velfærd) og forlangte en vedtagelse af loven om social sikkerhed (Social Security Provider (BPJS)) i midten af 2011. Ud over debatten om fordele og ulemper ved loven, som blev ført af forskellige arbejderorganisationer, viste mobiliseringerne sig at være en effektiv måde til at skabe et pres for kravet, og lovudkastet blev vedtaget efter en besættelse af parlamentet.

Fra begyndelsen af juli 2011 gik mindst 8.000 Freeport McMoran-arbejdere i strejke i næsten 4 måneder. Det var første gang i tiden efter Suharto (dvs. efter 1998, o.a.), at arbejderne gik i strejke. Arbejderne blokerede forsyningskøretøjer, mobiliserede deres familier og lokalsamfund og bad om lønforhøjelser ud over minimumslønnen. Selv om de ikke fik deres hovedkrav igennem, gjorde deres stærke budskab om

beslutsom modstand og kravet om en løn, man kan leve af, indtryk på de indonesiske arbejdere.

Dette blev fulgt op af bevægelser omkring den nationale mindsteløn i slutningen af 2011 og i begyndelsen af 2012. Mindst 300.000 arbejdere var mobiliseret i syv industriområder i Bekasi-distriktet i Vestjava den 27. januar 2012. Deres protester kulminerede i en tre-dages spontan strejke og en motorvejsblokade. Lignende mobiliseringer fulgte i omkringliggende industriområder som Tangerang, Karawang og Purwakarta i nærheden af Jakarta. Ligeledes var der udbrud af modstand i Batam – en stærkt industrialiseret provins tæt på Singapore, som er berømt for sin frihandelszone – og i adskillige industriområder i Østjava. Over 10.000 arbejdere var på gaden.

Bevægelsen stoppede ikke med det. Efter kampen for anstændige lønninger samlede tusinder af arbejdere fra Bekasi-zonen imod prisstigningen på benzin i marts 2012. I kølvandet på studentermobiliseringerne i de fleste større byer i Indonesien, viste arbejdere fra forskellige fagforeninger sig at spille en vigtig rolle i mobiliseringer imod prisstigningen og viste betydelig beslutsomhed. De var så mange og gjorde det på sådan en måde, at deres engagement i sagen udgjorde en helt ny udvikling. Bevægelsen lykkedes med at udskyde pris-

stigningen: Efter en dramatisk parlamentsdebat besluttede regeringen ved midnatstid den 30. marts 2012 sig for en udskydelse.

Kampen fortsætter

Titusinder af arbejdere samledes endnu engang i gaderne for at fejre 1. maj 2012. Kravene for en løn, der er til at leve af, imod outsourcing og kontraktansættelser og for socialt sikkerhedsnet var blandt de mest populære. Den 12. juli 2012 satte flere tusinder aktivister fra den indonesiske faglige landsorganisation (KSPI) en kampagne i gang mod outsourcing og lave lønninger under navnet HOSTUM. Men det egentlige startskud kom med bevægelsen i Bekasi.

Et stykke tid efter 1. maj 2012 og i løbet af juni, juli og august og helt frem til nu har denne kampagne givet genlyd med daglige spontane strejker i forskellige fabrikker og økonomiske zoner. Det startede som en opfordring til trofaste støtter i KSPI om at mobilisere og vise solidaritet med hinanden, men ingen kunne forhindre spontan støtte fra arbejdere i andre fagforeninger.

Hen over en 4-måneders periode var der et mønster af mobiliseringer der tog form som det, vi kalder »geruduk» eller støttetilkendegivelser: aktioner til støtte for arbejdere, hvis forhandlinger med ledelsen var gået i stå, så bosserne kunne presses til at give sig. Hovedkravet er fast-

Studenter protesterer imod stigende benzinpriser med afbrænding af bildæk i Medanprovinsen på det nordlige Sumatra

for denne mobilisering.

Opfordringen til strejke støttes af Det Fælles Arbejdersekretariat (Sekber Buruh), som består af radikale »røde fagforeninger» som ikke er medlem af MPBI. Sekber argumenterer for, at en strejke med én million mennesker kun kan blive en succes, hvis den involverer så mange fagforeninger som muligt. Men MPBI satser kun på sig selv og især på KSPI og ignorerer dermed mange uafhængige sammenslutninger, som man kunne have inviteret med. Og strejken med den ene million mennesker kan vise sig ikke at være meget andet end et bluff-nummer. Sekber forstår vigtigheden af kampagnen og den igangværende radikaliserings i Bekasi, hvor man spiller en aktiv rolle. Det er derfor, de støttede indkaldelsen til strejke.

Udfordringer

Strejken er vigtig i sig selv. Det er første gang, at der indkaldes til en landsdækkende strejke imod lave lønninger og outsourcing. Siden el-aflæserne sidste år vandt deres sag i forfatningsretten og fik to artikler i loven om kontraktansættelser delvist afskaffet, og efter bølgen af »geruduk»-solidaritet i Bekasi de sidste 4 måneder, har ideen om strejke virkelig fået momentum.

Det eneste bekymrende er det faktum, at MPBI endnu ikke har besluttet sig for en dato for strejken. Det ville ikke være første gang, hvis KSPI – efter at have rejst radikale krav – forhandler med arbejdsgiverne og affinder sig med langt mindre. Man

har også hørt KSPI's talsperson sige, at de ikke er ude på at afskaffe outsourcing som sådan, men går ind for en foreløbig pause, sådan som det er blevet foreslået af Arbejdsministeriet. Eller de taler for en begrænsning af outsourcing til visse typer af arbejde osv. Det ville ikke være første gang, at de formulerer radikale krav for at mobilisere de trofaste støtter og derefter affinde sig med et minimum i forhandlinger med regeringen.

Sekber Buruh arbejder hårdt for – sammen med forskellige lokale og fabriksbaserede fagforeninger i Bekasi – at skærpe radikaliserings i Bekasi og presse KSPI til at gå sammen med andre fagforbund. Med eller uden KSPI, vil Sekber Buruh forsøge at styrke sin rolle i denne proces mest muligt. Der er god grund til at tro, at egentlige komiteer for arbejderbevægelser på tværs af forskellige industrielle zoner vil kunne blive resultatet af denne strejkebølge.

ansættelse af de kontraktansatte. Men når først kampen er i gang kan arbejderkravene nemt skærpes og komme til at dække næsten alle de problemer, de umiddelbart står overfor: lave lønninger, fyringer, forfølgelse af fagforeninger osv. Støtten kommer fra forskellige sektorer – især fra arbejdere, der allerede har vundet faste ansættelser. Via Facebook-grupper og ved hjælp af smartphones distribuerer arbejderne resuméer af forhandlingerne og samler støtte.

Indtil videre findes der ikke tal på, hvor mange arbejdere der har vundet fastansættelser på grund af disse aktiviteter. Ifølge én kilde drejer det sig om 40.000, men andre taler om 18.000 arbejdere. Uanset antallet af arbejdere, der direkte har haft fordel af kampen, er én ting sikkert: Kampen har skabt en ny følelse af solidaritet blandt arbejderne på tværs af fagforeningsskel. Sloganet »solidaritet uden grænser» er blevet til virkelighed.

I den sammenhæng er det værd at bemærke, at Indonesian Assembly of Workers Employees (MPBI) i august 2012 kom med en opfordring til en strejkeaktion mellem september og oktober for at kræve en afslutning på outsourcing og lønnedgang. KSPI er én af de ledende sammenslutninger i MPBI. De indkaldte til en landsdækkende strejke med én million arbejdere i 14 distrikter, og Bekasiregionen er centrum

Artiklen er skrevet 13. september – før der blev sat en dato for strejken den 3. oktober. Oversat fra.
<http://kprn-prd-english.blogspot.co.uk/> af Bodil Olsen

Zely Ariane er medlem af ledelsen i Perempuan Mahardhika (Frie Kvinder) og i Folkets Frihedsparti (tidligere Folkets Demokratiske Parti – De Fattiges Politiske Komite), som har base i Jakarta, Indonesien.

Titusinder af arbejdere samledes i gaderne for at fejre 1. maj 2012

Stop de territoriale konflikters onde cirkel

AF KENJI KUNITOMI

Japanske borgerrettighedsbevægelser fremlagde på en pressekonference den 28. september 2012 en erklæring om de territoriale konflikter mellem Kina, Japan og Korea. Initiativet til erklæringen kom fra en lille gruppe aktivister fra fredsbevægelsen, intellektuelle, mediefolk og advokater.

En meget farlig chauvinistisk stemning har bredt sig i Japan, vendt mod Kina og Korea, i forbindelse med de territoriale konflikter om nogle øer, og i en situation med politisk og økonomisk krise. Alle de etablerede partier i Japan, også Japans Kommunistiske Parti, støtter Japans krav på suverænitet over disse øer. Omkring 1500 personer har underskrevet erklæringen, de fleste af dem uafhængige fredsaktivister.

Hensigten med erklæringen er at stoppe den chauvinistisk-nationalistiske offensiv mod Kina og Korea og finde en løsning ved fælles hjælp fra folkelige bevægelser i hele Østasien.

Det politiske indhold i erklæringen er moderat. Men vi arbejder på at udbrede erklæringen, fordi den vender sig imod den chauvinistisk-nationalistiske offensiv.

Kenji Kunitomi er medlem af Japans Revolutionære Kommunistiske Forbund, der har permanent observatørstatus i Fjerde Internationale.

» Territoriale spørgsmål kan sætte gang i nationale følelser i ethvert land, og det er derfor, at de bliver brugt af politikerne som afløb for indre modsætninger og frustrationer«

**JAPANSK
BORGERERKLÆRING:**
Stop de territoriale konflikters
onde cirkel

1 Der har været tiltagende spændinger i området ved Japan på grund af Senkaku- og Takeshima-øerne. Det er særlig uheldigt og sørgeligt, fordi det kommer lige efter, at det Demokratiske Parti dannede regering i 2009 og prioriterede styrkelsen af østasiatiske relationer, og hvor ligeværdighed mellem Japan og USA blev et tema. Ligeledes kommer det i kølvandet på den sympati, Japan nød godt af efter det store jordskælv og tsunamien den 11. marts 2011, hvor Kinas leder Wen Jinbao og den sydkoreanske præsident Lee Myung Bak besøgte de katastroferamte områder og udtrykte støtte til de overlevende. Såvel Sydkorea som Kina er blandt Japans vigtigste venner og bidrager til at skabe fred og velstand i regionen. De økonomiske relationer mellem disse nationer kan ikke brydes, og den indbyrdes forbindelse kan i det hele taget kun blive stærkere i fremtiden. Som borgere i Japan er vi dybt bekymrede over den nuværende situation og erklærer derfor følgende:

2 Det hævdes, at den nuværende konflikt drejer sig om 'territorier', men man må huske på konfliktens historiske baggrund (Japans historie i det 20. århundrede som aggressor i Asien). Baggrunden for [den sydkoreanske] præsident] Lee Myung-baks besøg på Takeshima/Dokdo var den japanske hær's 'sex-slaver', eller 'hyggeveninder', som japanerne kaldte dem. I sommeren 2011 vedtog Sydkoreas forfatningsdomstol en erklæring om denne sag. Med udgangspunkt i den nævnte

erklæring tog præsident Lee Myung Bak sagen om 'hygge-kvinderne' op på et møde i Kyoto i slutningen af 2011, men Japans premierminister Noda undgik at svare direkte – det kan være én af grundene til den nuværende konflikt. Ligeledes opfordrede præsident Lee i sin tale på årsdagen for Koreas befrielse den 15. august, efter sit besøg i Takeshima/Dokdo, Japan til 'ansvarlige initiativer' vedrørende sagen om 'hygge-kvinderne'.

Japans krav på Takeshima/Dokdo går tilbage til februar 1905, under den russisk-japanske krig, på et tidspunkt, hvor koloniseringen af Korea allerede var i gang, og de diplomatiske forbindelser var sat ud af spil. For det koreanske folk drejer det sig ikke bare om en ø, det er et symbol på den japanske invasion og kolonihærdømmet. Det bliver folk i Japan nødt til at forstå.

Senkaku-øerne (kendt som Diaoya i Kina og Diaoutai i Taiwan) blev indlemmet i Japan i januar i 1895 i forbindelse med krigen mellem Kina og Japan, og 3 måneder senere blev også Taiwan og Penghu-øerne japanske kolonier. Begge disse territoriale krav blev altså fremsat i en situation, hvor både Korea og Kina stod meget svagt, og hvor de ikke havde nogen muligheder for at gøre deres diplomatiske krav gældende.

3 I år er det 40 år siden, der blev oprettet diplomatiske forbindelser mellem Japan og Kina, og der har været planlagt og forberedt mange begivenheder, der skulle markere venskabet mellem de to lande. Årsagen til, at venskabet ændrede sig til konflikt, var en erklæring fra Tokyos guvernør, Ishihara Shintaro, om at sætte sig i besiddelse af øerne og efterfølgende en erklæring fra Japans regering om at indlemme dem i Japan. Det kan ikke overraske nogen, at det fra et kinesisk synspunkt blev opfattet sådan, at disse handlinger var et brud på den stiltiende enighed om at gå uden om territoriale spørgsmål, efter at de diplomatiske forbindelser var blevet normaliseret, og at de blev set som en provoka-

De 1500 japaneres erklæring viser, at det heldigvis ikke er alle, der deler de udbredte chauvinistiske følelser omkring ø-konflikten

tion. Man må også sige, at der ikke var meget kritik i Japan af guvernør Ishiraras initiativ. Og mere end det – premierminister Nodas erklæring om at indlemme øerne i Japan blev fremsat på årsdagen for 'episoden ved Lu Gou-broen (Marco Polo-broen)', der var indledningen til Japans omfattende invasion i Kina, og som bliver husket som 7. juli-episoden. Det er værd at bemærke, at det er en dato, som ingen borgere i Kina nogensinde kan glemme.

4 Territoriale spørgsmål kan sætte gang i nationale følelser i ethvert land, og det er derfor, de bliver brugt af politikerne som afløb for indre modsætninger og frustrationer. Handlinger fra den ene side fører til handlinger fra den anden side, og så eskalerer det bare, og så er der en uundgåelig risiko

for, at det udvikler sig til en ukontrollabel situation som for eksempel et væbnet sammenstød. Vi er modstandere af enhver form for vold og lægger vægt på, at konflikten skal løses gennem en fredelig dialog. Politikere og medier i hvert land har ansvaret for at bremse nationalismen og forholde sig til problemerne på en fredelig måde. I disse tider, hvor vi er kommet ind i en ond cirkel, så bliver mediernes rolle stadig mere vigtig i forhold til at bremse eskalationen af nationalistiske følelser, medtænke den historiske baggrund og opfordre til at holde fast på fredelige løsninger.

5 Med hensyn til 'territorium' så er konsultation og dialog de eneste muligheder. Så derfor må Japan revidere sit fordrejede synspunkt (angående Senkaku-øerne) om, at der 'ikke

er noget territorielt problem'. Hvis Japan ikke vedkender sig, at der er rent faktisk et problem, så kan der hverken blive tale om konsultationer eller forhandlinger. Man må også sige, at opfattelsen af et fastlagt 'naturligt territorium' ikke er noget, der kan gælde for nogen af parterne.

6 Som et minimum må den nuværende situation fastholdes i en fase med forhandlinger og konsultationer, og provokationer fra alle sider må undgås. Der må skabes grundlæggende regler og rammer for handling i forhold til konflikten. Taiwans præsident, Ma Ying-jeou, fremlagde den 5. august 'Initiativet for fred i det Østasiatiske Hav'. Det var en opfordring til landene om at lægge bånd på sig selv for at forhindre en eskalation af spændinger, så man kunne undgå væbnet konflikt, ikke udelukke muligheder for dialog, søge konsensus og etablere regler for aktiviteter i det Østasiatiske Hav – yderst fredelige og logiske anbefalinger. Man må håbe, at sådanne stemmer vil blive hørt, og at andre vil stemme i.

7 Havet omkring Senkaku-øerne har været et område for fiskeri, handel og hverdagsliv for folk fra Taiwan og Okinawa, et hav, hvor der er blevet skabt noget. Fiskere fra Taiwan og Okinawa [Japans sydligste øgruppe, beliggende mellem de japanske hovedøer og Taiwan] ønsker bestemt ikke, at Senkaku-øerne bliver et konflikt punkt mellem forskellige stater. Vi må respektere, hvad der bliver sagt af dem, der lever og arbejder i området.

8 Det vigtigste for Japan er at anerkende, fortryde og give klart udtryk for sine historiske gerninger (invasionen af nabolandene). Aftalerne mellem Japan og dets naboer skal bekræftes – det gælder det fælles kommuniké mellem Japan og Kina

Også i Kina er nationalistiske følelser bragt i kog, her ved en demonstration i Beijing

fra 1972, den japansk-kinesiske fredstraktat fra 1978, den japansk-koreanske partnerskabstraktat fra 1998 og den fælles erklæring mellem Japan og Nordkorea fra 2002, Pyongyang-erklæringen. Det gælder også Japans egne erklæringer med hensyn til historisk anerkendelse, f.eks. erklæringen fra vicepremierminister Kono Yohei i 1993, erklæringen fra premierminister Murayama Tomiichi i 1995, og erklæringen fra premierminister Kan Noato i 2010. Ifølge disse erklæringer gav Japan klart udtryk for sin vilje til forsoning, venskab og samarbejde med nabolandene. Resultatet af fælles historiske undersøgelser, både på regerings- og borgerniveau mellem Japan og Sydkorea og mellem Japan og Kina må studeres igen, og det gælder også den fælles erklæring fra fremtrædende intellektuelle i Japan og Sydkorea i 2010, der fastslog ugyldigheden af Traktaten om annekserne af Korea fra 1910.

9 Den eneste vej fremad er fælles udvikling og udnyttelse af ressourcer i de 'territorier', som man nu skændes om. Selv om national suverænitæt ikke kan deles, så er det muligt i fællesskab at udvikle, forvalte og fordele områdets ressourcer, herunder også fiskeriet. De lande, der er involveret, skulle hellere søge dialog og konsulta-

tion for at komme til forståelse omkring ressourcer og se deres fælles interesser frem for at ryge i totterne på hinanden omkring spørgsmålet om suverænitæt. Vi må omplante kimene til konflikt, der får den territoriale konflikt til at blomstre op med sine giftige blomster, så de i stedet for vokser op som blomsterdække for et regionalt samarbejde.

10 Den byrde, der er blevet lagt på Okinawa, må ikke blive større på grund af den nuværende situation, sådan som det er sket med skærpelsen af sikkerhedspagten mellem USA og Japan på grund af de nuværende spændinger mellem nabolandene, eller indsættelsen af V-22 Osprey, en ny flytype, som kan lande vertikalt som en helikopter og flyve som et almindeligt propelfly, når det har vundet højde.

11 Endelig vil vi foreslå, at der skabes rammer for en dialog, der ikke er baseret på regering, men på mellemfolkelige kontakter mellem Japan, Kina, Sydkorea, Okinawa og Taiwan, med henblik på en fremtid med gensidig tillid.

Internationale Noter

Pakistan: .

Baba Jan løsladt

Efter næsten et år i fængsel er Baba Jan blevet løsladt mod kaution. Baba Jan og fire andre ledere af den pakistanske Progressiv Ungdoms Front blev fængslet i september sidste år, sigtet efter terrorlovgivning og for vold mod politiet.

I virkeligheden er de politiske fanger. Sagen drejer sig reelt om myndighedernes dårlige og korrupte håndtering af nødhjælpen efter oversvømmelseskatastrofen i Gilgit-Baltistan i 2010, hvor den 32-årige Baba Jan har stået i spidsen for de massive folkelige protester. Baba Jan er medlem af landsledelsen i Labour Party Pakistan (LPP) og samtidig en meget populær leder og derfor en torn i øjet på myndighederne.

Ugen før løsladelsen havde komiteen for menneskerettigheder i det pakistanske Senat krævet en forklaring fra statssekretæren i Gilgit-Balbistan på, hvorfor Baba Jan blev udsat for tortur og fortsat sad fængslet. Da statssekretæren kørte frem med, at Baba Jan er en statsfjendtlig aktivist, blev han afvist af Afrasayab Khatak, formand for senatskomiteen. Afrasayab Khatak bad ham om at holde op med at fortælle

ham den slags vrøvl og fortalte ham – den øverste embedsmand i Gilgit-Balbistan, at han udmærket kendte til disse anklager, og at han selv en gang var blevet stemplet som statsfjende, og at han ville se dokumentation på påstande mod Baba Jan.

Efter få dage blev Baba Jan løsladt.

Det var efter en vedvarende kampagne både i og uden for Pakistan, at regeringen og domstolene måtte give efter. Der var demonstrationer og aktiviteter i 22 lande til fordel for de politiske aktivister i Gilgit-Balbistan. I Pakistan har der været afholdt over 50 demonstrationer. En række internationale organisationer, blandt andet, den pakistanske Menneskerettighedskommission, har givet Baba Jan status som politisk fange

Californien: .

Folkeafstemning om GMO-mærkning

DI Californien er der en heftig debat om GMO-mærkning af fødevarer. Forbrugerorganisationer og fødevarerindustri står på hver sin side i konflikten. Anledningen er et lovforslag, der vil påbyde mærkning af

fødevarer med indhold af GMO.

Forslaget skal til folkeafstemning i staten den 6. november. Det sker efter at 800.000 borgere i Californien, der er USA's folkerigeste stat har støttet forslaget med deres underskrift. Initiativet har mulighed for at brede sig til andre stater i USA, hvis det vedtages i Californien.

Koncerner i fødevarerindustrien har afsat 25 millioner dollars (148 millioner kr) til en kampagne imod forslaget. Det har fået økologiske forbrugerorganisationer til at opfordre til boykot af disse koncerner. Flere af dem ejer økologiske datterselskaber.

Læs mere: www.organic-market.info/

Uruguay: .

Ny lov afkriminaliserer abort

Uruguas parlament har vedtaget en lov, der vil afkriminalisere abort. Det er det første land i Sydamerika der hermed muliggør legal abort.

Beslutningen blev bekendtgjort af præsident José Mujica den 17. oktober. Loven afkriminaliserer abort op til 12. graviditetsuge. Spørgsmålet om abort er kvindens egen afgørelse, dog skal udførelsen ske under statsligt tilsyn.

Præsidenten har underskrevet loven i modsætning til sin forgænger, Tabaré Vazquez, der havde nedlagt veto.

Den nye abortlov indebærer ifølge myndighederne teknisk set ikke en »legalisering« af abort, men kun en »afkriminalisering«, hvad det så end betyder.

Under alle omstændigheder er der en omfattende procedure, der skal gennemføres med indragelse af lægekonsulenter og tværfaglige teams, der bl.a. skal informere kvinden om risici og mulige alternativer inden hun tager den endelige beslutning.

Læs mere: www.internationalviewpoint.org/spip.php?article2778

Det har ikke været uden modstand, når Uruguays parlament har ønsket at gennemføre en mere liberal abortlovgivning

En million i oprør i gaderne

AF RUI PEREIRA VIANA

De internationale medier har stort set ignoreret den enorme folkelige mobilisering, som lørdag 15. september rystede det politiske liv i Portugal. I alt protesterede en million mennesker over hele landet, heraf mindst 500.000 i hovedstaden – det er 10 procent af landets samlede befolkning. Det var den største demonstration siden 1. maj 1974, umiddelbart efter Salazar-diktaturets sammenbrud.

I de seneste år har den portugisiske befolkning udholdt spare-foranstaltningerne i en ånd af opgivenhed – bortset fra nogle mindre demonstrationer arrangeret af sociale organisationer og bevægelser.

Denne opgivenhed er ikke udtryk for et »nationalt (eller kulturelt) karaktertræk« eller medfødt dumhed. Nej, den er et resultat af årtier med massive propaganda-kampagner, som har fået arbejderne i Portugal til at tro på de mest frygtelige historier – til trods for alle beviser på det modsatte.

Kampagner for at få befolkningen til

at tro på, at den er ansvarlig for statens underskud eller den offentlige gæld – og at dens redning er afhængig af, at banker og finans-spekulanter bliver reddet, og at der ikke er penge til at betale for den offentlige service eller de offentligt ansatte – fik befolkningen til at acceptere indgrebene fra Trojkaen (IMF, EU og den Europæiske Centralbank).

Denne godtroenhed viser sig i et land, hvor den månedlige mindsteløn i de seneste år har været mindre end 400 euro (3.000 kr.). Det giver anledning til to konklusioner:

1. Det er lettere at beherske et folk, som gennem generationer er blevet vænnet til fattigdom.

2. I løbet af de sidste 30 år har kapitalen og de partier, der på skift har dannet regering (PS, PSD og CDS-PP), brugt hovedparten af deres kræfter og ressourcer på at ansætte kommunikations-konsulenter og på absolut kontrol med medierne.

Der er en grænse for al opgivenhed

Alligevel har utilfredshed og oprør været mærkbar i nogle sektorer. Siden 12.

1 million mennesker demonstrerede imod trojkaens og regeringens nedskæringer

PSD librale	Social-Demokratisk Parti
CDS-PP konservativt	Demokratisk og Socialt Centrum - Folkepartiet
SP socialdemokrater	Socialistisk Parti
PCP kommunister	Portugals Kommunistiske Parti
BE yderste venstre, socialister	Venstre-Blokken

Partier i Portugal

marts 2011 har der været to generalstrejker og adskillige store demonstrationer. Den 15. september kogte vreden over i massedemonstrationer. Man vurderer, at over én million mennesker deltog i demonstrationer over hele landet.

Parolerne i indkaldelsen til demonstrationen opsummerede på en eksemplarisk måde alle grundene til det nuværende oprør: »Ud med Trojkaen!«, »Vi vil have vores liv!«, »Vi må gøre noget ekstraordinært!«

Alt er indeholdt i disse tre sætninger: den påtrængende nødvendighed i at bringe regeringen til fald, et stop for spare-politikken, genopretning af statens sociale funktioner, stop for betalingen af den uretmæssige gæld, som tjener kapitalen og udplyndrer arbejderne.

Umiddelbart før demonstrationen sendte adskillige repræsentanter for politiet og officerer fra de væbnede styrker en klar besked: Den portugisiske befolkning har god grund til at gøre oprør mod tingen-nes tilstand, og politiske ledere skal ikke regne med dem til at undertrykke folket, som de sværger at ville forsvare.

Hvad kan en million mennesker betyde i den nuværende sammenhæng?

Den nuværende regerings-koalition (CDS-PP + PSD) fik støtte fra 29 procent af de registrerede vælgere ved valget den 5. juni 2011. Men det var:

- før arbejderne mistede mellem én og tre måneders løn om året
- før ophævelsen af kollektive overenskomstaftaler
- før forlængelsen af den daglige, ugentlige og årlige arbejdstid

- før forhøjelsen af momsen
- før nedskæringerne på områderne sygdom og handicap, sundhedsvæsen, uddannelse, kultur, understøttelse ved arbejdsløshed og garantier for mindsteindkomst
- før de massive fyringer af lærere
- før fyringerne, en hurtig reform og genansættelsen på usikre vilkår af læger og sygeplejersker i det nationale sundhedsvæsen
- før den drastiske nedskæring i antallet af sengepladser på offentlige hospitaler
- før tiltag på uddannelsesområdet, som har til formål at forme børn fra femårsalderen til arbejdskraft, der har vænnet sig til at være reduceret til slaver.
- før nogle politi-brigader dræbte folk i de fattige kvarterer i byernes forstæder.
- før mere end 100 demonstranter blev stillet for retten for at protestere fredeligt mod de kommunale myndigheders voldelige og ulovlige handlinger.
- før lukningen af hjemmesider på internettet, som annoncerede demonstrationer og møder
- før aktivister, som prøvede at hjælpe folk i slumbyerne, blev banket ned af civilklædte politifolk;
- før vrede arbejdsløse blev arresteret og stillet for retten for at have forsøgt at komme ind på en arbejdsformidling for at søge arbejde og uddele løbesedler.
- før den pludselige forlængelse af den ugentlige arbejdstid for lærere
- før undervisningsministeren annoncerede, at klasserne nu har et maksimum på 30 elever mod 24 for to år siden;
- før patienter i dialyse på landet, som ikke havde penge, blev efterladt til den visse død, hvilket allerede kan

betragtes som en ny form for massakre i moderne tider;

- før regeringen annoncerede lukningen af det største fødselshospital i landet, som også var et center for uddannelsen på området.
- før en nedskæring på 100 procent i kulturbudgetet

Det skal siges, at demonstrationen havde deltagelse af titusinder af aktivister og sympatisører til politiske organisationer, partier og fagforeninger, selv om deres organisationer i starten havde fordømt demonstrationen. Det hører også med til historien, at hele ugen op til og frem til to timer, før folk begyndte at forsamles, havde medierne ført en intensiv kampagne for at overtale befolkningen

Protestdemonstrationer i en række byer under parolerne »Ud med trojkaen« og »Vi vil have vores liv tilbage«

De største demonstrationer siden Salazar-diktaturets fald i 1974

til ikke at demonstrere, ved at omtale mulige politiangreb, infiltrerede politiagenter eller maskerede ekstremister med skumle hensigter. Hermed bidrog de til at forhindre, at hundreder tusinde flere mennesker sluttede op om demonstrationerne. Under et slør af tilsyneladende neutralitet gjorde medierne deres bedste for at afskrække dem, der måske overvejede at protestere.

Pludselig og uforudsigelig – dråben, der fik bægeret til at flyde over

Med en åbenlys mangel på sans for timing, to dage efter indkaldelsen af demonstrationen, annoncerede premierministeren de mest offensive indgreb, som arbejderne kunne mindes: en forhøjelse på 7 procent af de sociale arbejdsmarkedsbidrag, samtidig med en nedsættelse på 5,75 procent af arbejdsgivernes bidrag, og yderligere nedskæringer i statens sociale funktioner. Dette indgreb kommer i forlængelse af de tidligere nedskæringer og indebærer en ny lønnedgang på mindst 8,5 procent.

Et stort antal demonstranter (måske de fleste) har ikke andre våben at kæmpe med – fordi mange er løstansatte, som ikke har den »luksus«, at de kan uddele løbesedler eller strejke, fordi de trues med omgående fyring og med at blive sortlistet af arbejdsformidlingerne. I dag er mange mennesker bange for at optræde i en demonstration, at blive fotograferet og genkendt offentligt og som et resultat af dette at miste deres job. Vi lever i et klima af frygt, som ligner det, der herskede under diktaturet.

Af disse grunde, mere end på grund af antallet af demonstranter, var denne

demonstration den 15. september en klar illustration af den ånd af oprør, som ryster landet.

I direkte tal er den eneste demon-

» Det skal siges, at denne demonstration havde deltagelse af titusinder af aktivister og sympatisører til politiske organisationer, partier og fagforeninger, hvis organisationer i starten havde fordømt demonstrationen«

stration af denne størrelse, som vi kan erindre, den 1. maj 1974, da en million mennesker kom ud i gaderne i Lissabon (som havde næsten dobbelt så mange indbyggere dengang i forhold til i dag). Imidlertid er der en væsentlig forskel mellem de to datoer. Den 1. maj 1974, da en million mennesker invaderede Lissabons gader, var det slående den måde, folk smilede og krammede hinanden på, efter Salazar-diktaturets fald, som fandt sted den 25. april med nellike-revolutionen. Den 15. september 2012 var det denne glæde, som manglede i gaderne i Lissabon og Porto.

Denne massemobilisering kan ikke være en enlig svale

Det er selvfølgelig ikke nok at gå på gaden og sige: »Nu er det nok!« En ændring i de politiske styrkeforhold er altid resultatet af mere end gode hensigter eller paroler. Hårdere former for kamp er nødvendige for at tvinge regeringen til at gå af. I denne henseende har fagforenin-

gerne og organisationerne på venstrefløj – i betragtning af de store muligheder, som man så den 15. september over hele landet – et endnu større ansvar for at organisere kampe mod nedskæringer og den herskende orden. De kan ikke længere retfærdiggøre deres forbeholdne holdning med en tvivl om holdningen i arbejderklassen. Uanset hvad folk hver især måtte mene politisk, står det klart, at der er en opmærksomhed og en vilje til at sige stop for spare-tiltag og få gjort op med regeringen og Trojkaens indblanding.

Ethvert skridt fra fagforeninger eller politiske organisationer, der ikke klart tager højde for denne demonstration, men som prøver at lægge låg på og undgår at forpligte sig til at gøre noget, kan fra nu af kun betragtes som en forræderisk handling.

Lissabon, 16. september, 2012

Artiklen blev først offentliggjort hos »Komiteen for Sletning af Portugals Offentlige Gæld«: <http://cadpp.org/node/338> og er her oversat fra International Viewpoint af John Jessen.

Farvel spanien?

Næsten 2 millioner marcherede for selvstændighed i Barcelona den 11. september. Kampen for Kataloniens selvstændighed sender enorme chokbølger.

AF DICK NICHOLS

På den katalanske nationaldag den 11. september, oplevede Spanien et enormt politisk chok – næsten 2 mio. mennesker – mere end en fjerdedel af Kataloniens befolkning – gik gennem Barcelonas gader, mens de råbte det ene ord: Selvstændighed – Independència.

Det var et øjeblik, hvor utallige katalanere (fra de fire provinser i Spaniens nordøstlige del) opdagede, at andre oplevede det samme, som de selv gjorde – nu skal vi sige farvel til Spanien, så vi kan få vores egen stat.

Det var en helt anderledes katalansk nationaldag – en dag, der går tilbage til 1714, hvor et belejret Barcelona blev erobret under den spanske arvefølgekrig. Ud over de sædvanlige morgenceremonier, så blev der arrangeret en march af to

nationalistiske netværk – den Katalanske Nationalforsamling (ANC) og Sammenlutningen af Kommuner for Selvstændighed (AMI), under det banner, der hed »Katalonien, en ny europæisk stat«.

En enorm magtdemonstration

Det var klart fra starten, at det ville blive stort. Der var bestilt ca. 1200 busser til at fragte folk ind fra de forskellige regioner, og der var indsat særtog, fordi der ikke var plads nok i det normale antal togvogne.

Der var katalanske politikere, f. eks. Josep Duran Lleida, fra det konservative nationalistiske CiU i det spanske parlament, der i sidste øjeblik besluttede sig til at deltage i en protestdemonstration, som de egentlig var uenige i. Ni regeringsmedlemmer fra den catalanske CiU-rege-

ring deltog »af personlige grunde«.

Centrale katalanske statsinstitutioner fik besked på at bakke op om det, der skete. Der var også en protest fra den berygtede justitsminister Felip Puig, der var ansvarlig for voldelig undertrykkelse af demonstranter – han ville være med til at organisere demonstrationen. Der var også god dækning fra kanal 3 på det katalanske stats-tv.

CiU-regeringens motiv var at bruge marchen til at demonstrere en opbakning til den »udligningsordning«, som skulle forhandles med den spanske regeringschef, Mariano Roy, fra det konservative Folkeparti (PP). Aftalen har støtte fra alle de katalanske partier, bortset fra Kataloniens Socialistiske Parti og Kataloniens Folkeparti – en udligningsordning, der handler om retten til at udskrive skatter

Overalt så man det katalanske flags gule og røde striber

og rammer for, hvor meget der skal overføres til den spanske regering.

Aftalen vil indebære en ændring af den nuværende situation, hvor Katalonien – ifølge regionens egne beregninger, årligt overfører 16 mia. euro til »Madrid« og de 16 andre regioner, der udgør den spanske stat.

Den største march

Fremmødet til marchen oversteg alle forventninger og al planlægning. Det var den største march i Kataloniens historie. Den var større end marchen for selvstændighed i 1977, de enorme protestdemonstrationer i 2003 imod krigen i Irak, og den mere end 1 mio. store demonstration imod den spanske forfatningsdomstols afgørelse om, at den katalanske selvstændigheds-erklæring i 2006 ikke var i overensstemmelse med forfatningen.

Det centrale Barcelona frøs fast, mens en march, som efter planen skulle tage to en halv time om at nå frem til parlamentet, varede mere end fem timer. Mobilnettet brød totalt sammen.

» Fremmødet til marchen oversteg alle forventninger og al planlægning. Det var den største march i Kataloniens historie«

Hele Katalonien var kommet til byen – fra fjerne landsbyer i Pyrenæerne til byer ved Ebro. Familier med dialekter, der var fremmedartede for Barcelona-ører, marcherede med deres skilte: »Sant Pere de Rindebitles siger 'uafhængighed nu!'« »Llambilles siger: 'Premierminister Mas, før an, eller gå af!'«

Der kom delegationer fra andre dele af det historiske Katalonien – Valencia, de baleariske øer, den østlige del af Aragonien og Rousillon-området i Sydfrankrig. Delegationer fra Baskerlandet viftede med deres rød-hvid-grønne flag i solidaritet.

Forskellige organisationer og institutioner sluttede sig til sagen. FC Barcelona

meddelte, at deres B-hold fremover vil spille i det katalanske flags gule og røde striber. Der var »Politibetjente for selvstændighed«, »Pensionister for selvstændighed« og »Lærere for selvstændighed«.

Barcelonas børs, der så tit har været mål for protestdemonstrationer, var indhyllet i et enormt katalansk flag.

De vigtigste fagforeninger, Arbejderkommissionerne og det katalanske UGT, krævede »færre nedskæringer og mere selvstyre«. Der var også et banner fra et anarkistisk kollektiv, hvor der stod »Katalanere, hovedfjenden er her«, dvs. Kataloniens politiske og økonomiske magthavere.

Men ingen parole havde en chance over for de vedvarende taktfaste råb »inde-pen-cia«. Den eneste konkurrent var »den, der ikke hopper, er spanier«, det var især de hundredtusinder af unge, der var med på den.

Følelserne over for den spanske stat kom også frem på skilte på andre sprog, også spansk: »Spanien, dit røveri er folkemord«, »Katalonien er ikke Spanien« og »Yes, we Cat!«

Den totale dominans af selvstændighedsflaget, der svævede over marchen, forstærkede budskabet. Men hvilken selvstændighed? Det blå selvstændighedsflag var det fremherskende og derefter det gul-røde

– udformet i 60'erne af det Socialistiske Parti for National Befrielse (PSAN), det tit er blevet opfattet som alle de katalanske områders flag eller som symbol for et uafhængigt socialistisk Katalonien.

Så var der også nationalhymnen og klassiske sange fra protestbevægelsen imod Francos diktatur.

Inden halvdelen af demonstrationen var nået frem til bestemmelsesstedet i Ciutadella-parken, begyndte den sidste del af dagen. På 20 forskellige sprog udtrykte ikke-katalanske indbyggere deres støtte til nationens krav om selvbestemmelse.

Det mest bevægende øjeblik kom, da mødedirigenten læste »Ode til Spanien« af den katalanske digter Joan Maragall. Digtets stærke fordømmelse af blodbadet på de katalanske søfolk i den spansk-cubanske krig i 1898 endte med råbet: »Spanien, farvel!«

Arrangementet blev afsluttet med, at alle viste grønne kort som tegn på selvstændighed. Da den katalanske fodboldhelt, Pep Guardiola fra FC Barcelona, viste sit grønne kort i en video-hilsen fra New York, ville jubelen ingen ende tage.

På samme tid var der andre demonstrationer i fem større byer, arrangeret af anti-kapitalistiske uafhængighedsgrupper under parolen »Nej til udligningsordning,

Kolonne 1 er "søsterpartiet" i det spanske parlament. Kolonne 3 er antallet af mandater i Kataloniens parlament			
Spanske partier	Katalanske partier		Ideologi
	Convergència i Unió.	62	nationalistisk, konservativt
PSOE	PSC	28	socialdemokratisk
Partido Popular (PP).	PPC.	18	konservativt
Det forenede Venstre (IU)	Det forenede og alternative Venstre (EuiA)	10	socialistisk, kommunistisk
	Kataloniens Republikanske .	10	socialdemokratisk
Katalanske nationalistiske bevægelser			
Den katalanske Nationalforsamling (ANC)			
Sammenslutningen af Kommuner for Selvstændighed (AMI)			

Katalanske partier og bevægelser

nej til social aftale«. Der var 25-30.000 til disse demonstrationer.

Selvstændighedsfølelsen vokser

Baggrunden for den enorme protest-manifestation var de foregående tre år med social vrede og overgreb imod nationale rettigheder, som har overbevist tvivlerne om, at der ikke er noget alternativ til selvstændighed.

Hovedpunkterne er:

– Den spanske forfatningsdomstol støttede vigtige dele af PP's anke imod selvstændigheds-erklæringen fra 2006, selv om den var blevet vedtaget af både

Aragonien redefinerede det katalanske sprog, der bliver talt i den østlige del som »øst-aragonesisk«, og en domstol slog fast, at kastiliansk skulle være undervisningssprog på lige fod med katalansk i selve Katalonien..

– Den voksende sociale kamp i Katalonien siden 2009 styrkede de venstre-nationalistiske kræfter, også ved valgene..

– Organiseringen blandt tilhængere af selvstændighed voksede fra sept. 2009, da borgerne i Barcelona skulle stemme om selvstændighed, og 96 procent stemte »ja«. Inden udgangen af året var der afholdt tilsvarende afstemninger i 169 af Kataloniens 947 kommuner, med samme resultat.

Marchen har skabt fornyet fremgang for den politiske modstand både i Spanien og Katalonien

Efter et møde med ANC-ledere udtalte den katalanske premierminister, Artur Mas, til en spansk radiostation, at selv med en udligningsordning, så ville Katalonien fortsætte ad vejen mod selvstændighed, hvis det var det, som befolkningen ønskede.

Ved det næste møde i det katalanske parlament kom Mas under pres for at afholde en folkeafstemning om selvstændighed for Katalonien (i strid med den spanske forfatning).

Lederen af PP i Katalonien, Alicia Sanchez-Camacho, en loyal allieret af Mas med hensyn til stram økonomisk og social politik, skrev den 12. september i La Razon: »Der er ikke tvivl om, at et meget stort antal mennesker deltog i demonstrationen i går, men det er lige så sikkert, at et meget større antal katalanere ikke deltog, og at de ikke er enige i det separatistiske mål... Vi ønsker ikke, at radikaliserings de sidste dage skal

føre os til et socialt, økonomisk og institutionelt sammenbrud.«

Afvisning af føderalisme

For PSOE og deres katalanske søsterparti PSC er det blevet tid til at genoverveje føderalismen, set i lyset af den nationale PP-regerings centralistiske tendenser. Problemet er, at efter 30 år, så har det føderalistiske alternativ mistet næsten enhver tiltrækning i Katalonien, især blandt unge. Samtidig er en stor del af PSC's basis, især ældre migranter, forblevet fjendtlige over for katalansk nationalisme. De udgør en stor del af de 25 procent katalanere, der siger, at de helt sikkert vil stemme imod selvstændighed.

Efter den 11. september udtalte det katalanske søsterparti til Det forenede Venstre (IU), det Forenede og Alternative Venstre (EuiA): »De dage, hvor man kunne satse på en forældet institutionel struktur, som Katalonien ikke passer ind i, er for længst forbi. EuiA vil satse på udviklingen af en flernational føderalisme, hvor den lokale nationale ret til at bestemme bliver anerkendt (...) en udvikling, hvor den spanske stat tager den udfordring op, som det er at forstå og lytte til de nationale følelser hos de folk, der udgør denne stat.«

Men det kan være, at de voldsomme nationale følelser i Katalonien i dag gør, at også denne progressive position er forældet.

» Baggrunden for den enorme protest-manifestation var de foregående tre år med social vrede og overgreb imod nationale rettigheder«

det spanske og det katalanske parlament og ratificeret ved en folkeafstemning i Katalonien..

– Både PP og PSOE afviste at gå ind på en revision af de økonomiske forhold for de autonome regioner. Da den økonomiske krise kom i slutningen af 2008, var Katalonien, der havde været centrum for bygge-boblen, blandt de hårdest ramte..

– Da PP igen fik regeringsmagten, skærpedes krigen imod katalansk sprog og kultur. Også PP-regeringen på de baleariske øer genindførte kastiliansk (spansk) som undervisningssprog på lige fod med katalansk, PP-regeringen i

Dick Nichols har base i Barcelona som Europa-korrespondent for den australske avis Green Left Weekly. Artiklen er oversat af Niels Overgaard Hansen.

Retten til selvstændighed og venstrefløjens forslag

AF JAIME PASTOR

Under indtryk af den omfattende og voksende tilslutning til kravet om selvstændighed for Katalonien afholdt tidsskriftet *Viento Sur* den 17. oktober et debatemøde i Madrid med ovenstående titel. Blandt oplægsholderne var Jaime Pastor, mangeårig leder af Fjerde Internationale i Spanien. Før mødet skrev han dette indlæg.

Baggrunden for det, vi kalder »det katalanske spørgsmål«, er i virkeligheden en krise for den dominerende idé i den spanske nation, som ikke har været i stand til at anerkende den katalanske nation på lige fod, og som nu – med udbruddet af den sociale og samfundsmæssige krise, falder sammen med en krise for den spanske stat inden for rammen af en dybere krise for hele eurozonen.

Det er rigtigt, at gældskrisen og rækken af »redningspakker« for de selvstyrende regioner (også Katalonien) har bidraget til at puste liv i modsætningerne og skærpe konflikten om de nationale identiteter, men det ville være en fejl at anskue disse gnidninger som et spørgsmål om »rige« mod »fattige«, selv om der ikke mangler anledning i den retning, når man hører denne type argumenter fra den katalanske statsminister (præsidenten for Generalitat, regeringen i Katalonien, o.a.) og andre ledere af CiU (det regerende parti i Katalonien, o.a.).

Vi må ikke glemme, at modsætningen mellem den spanske nationalisme og kravene om at anerkende Katalonien som en nation går langt tilbage og fandt sit seneste juridiske udtryk med den spanske Grundlovsdomstols afgørelse i juli 2010 vedrørende ændringen af den katalanske grundlov (afgørelsen annullerede eller omdefinerede forskellige bestemmelser i den katalanske selvstændighed, som den var defineret i Kataloniens Estatut fra 2006 o.a.), og døren så dermed ud til at være definitivt lukket for en moderat føde-

ralisering af Grundloven fra 1978.

Har man først anerkendt, at demonstrationen den 11. september var udtryk for en ubøjelighed, som ikke kan reduceres til ren og skær manipulation fra den katalanske regering, og at kravet om retten til at bestemme sin egen fremtid – herunder også selvstændighed – fra denne dag har fået en større folkelig opbakning, så vil det næppe være det bedste svar, hvis man fra kræfter uden for Katalonien hæfter sig fast i en grundlovs-fundamentalisme, for slet ikke at snakke om de seneste trusler med frankistisk bismag om at »spanificere« katalanerne.

Uanset ens overvejelser om det smarte eller realistiske i selvstændigheds-løsningen, så kan man ikke komme uden om, at dette krav står i centrum for den politiske debat, og derfor duer det ikke at afvise denne diskussion af hensyn til andre »prioriteter«. Vi er nødt til at tage stilling til et reelt problem, ikke et »opfundet« problem, og på den baggrund vil det være mest oplagt ud fra et demokratisk synspunkt at forsøge at skabe en ramme for dialog, som kan gøre det muligt – hvis det er det, katalanerne beslutter ved regionalvalget den 25. november (se note) – at finde en legal vej, hvor den katalanske befolkning uden trusler udefra kan holde en afstemning om, hvilken relation de ønsker at have med resten af den spanske stat.

Med respekt for såvel de historiske bånd mellem alle folk i den spanske stat, og for den dobbelte identitet, som eksisterer hos mange indbyggere i Katalonien og Basker-

landet, så har jeg været en indædt fortaler for en multinational føderalisme, som desuden, fra et venstreorienteret synspunkt, må være solidarisk. Men problemet er, at selv ikke denne mulighed har vi kunnet bane vej for gennem hele den lange periode siden Franco-diktaturets afslutning, netop på grund af grundloven fra 1978, som byggede på en eksklusiv opfattelse af den spanske nation, som forhindrede en sammenslutning af autonome regioner.

Dertil kommer den beklagelige status over en venstrefløj på statsligt plan, som for hovedpartens vedkommende ikke alene undlod at anfægte denne tese, men som endda gik så langt som at lovprise den med »konstitutionel patriotisme«. Ikke engang en reform af et handlingslammet Senat som det nuværende i retning af et Føderalt Andetkammer har kunnet lade sig gøre. Derfor kan det, som jeg for nylig skrev i en bog, ikke overraske, at der nu vokser selvstændighedsprojekter frem i Katalonien og Baskerlandet, som er klar til at gennemføre civil ulydighed og gennemtvinge retten til selv at bestemme – og at lade sig »skille« – som reaktion på de permanente spændebånd fra Madrid.

Når man desuden ser på Quebecs erfaringer med Canada, og Skotlands med Storbritannien, så duer det heller ikke at reducere retten til selvbestemmelse til noget, der kun gælder for de koloniserede lande. Mange af staterne på den nordlige halvkugle er opbygget omkring en »model« for en homogen nation, som har ført til marginalisering, tvungen assimilation

Demonstrationen den 11. september. Kravet om katalansk selvstændighed har enorm folkelig opbakning.

Både i Katalonien og som her i Baskerlandet er der stærke kræfter for selvstændighed.

eller underkastelse af andre eksisterende nationaliteter i de pågældende områder.

Det spanske eksempel bliver mere klart, hvis man husker på, at det netop var svaghederne i nationaliseringsprocessen, som staten stod i spidsen for, som fra 1898 fremmede udviklingen af nationalismen i periferien. Senere tillod hverken den 2. republik (1931-36) eller som nævnt den lange periode efter Franco en reel anerkendelse på lige vilkår af de forskellige nationale identiteter.

Derfor ser vi nu – under globaliserings nyliberale krise og krisen for centralismen i disse stater – at forhåbningerne for disse statsløse nationer kommer kraft-

fuldt til udtryk mange forskellige steder. Det nytter altså ikke hverken at kigge den anden vej eller – ud fra en statslig venstre-fløjsvinkel – at vende sig mod en demokratisk rettighed med den begrundelse, at dette krav kan udnyttes af kræfter som CiU eller PNV (borgerlige nationalister i Katalonien og Baskerlandet, o.a.).

Tværtimod, så er vores opgave at finde et svar, som kombinerer begge brudflader – den nationale og den sociale – for på den måde klart at tage afstand fra den dominerende spanske nationalisme, og samtidig bygge bro til de strømninger, som i Katalonien, Baskerlandet og andre steder står for et suverænt og anti-nyliberalt projekt.

Jaime Pastor er professor i politisk videnskab på universitetet for fjernundervisning UNED og medlem af ledelsen i Antikapitalistisk Venstre. Artiklen er oversat af Åge Skovrind fra tidsskriftet Cuarto Poder.

Note: En mulig legal vej kunne være artikel 150.2 i den spanske grundlov, som omhandler uddelegering af beføjelser til de autonome regioner, men denne vej blev desværre for nylig forkastet af et flertal i det spanske parlament. En anden mulighed er en helt ny lov, som grundlovseksperter Francisco Rubio Llorente har foreslået.

Hvilken Breivik?

AF EINAR B. BALDURSSON

Anders Breivik er nu blevet dømt. Konfronteret med to forskellige retspsykiatriske vurderinger, hvor den ene konkluderede, at han var sindssyg og den anden det modsatte, blev konklusionen det sidste. Breivik vil trække dybe spor gennem krisens politiske historie. Ikke alene i kraft af sine gerninger, men også på grund af dommens præmisser.

Spørgsmålet handler om, hvordan vi skal forstå og forholde os til den Anders Breivik, som den 22. juli først bragte en bilbombe til eksplosion ved det norske regeringshovedkvarter kl. 15.26. Derefter rejste han til Utøya, hvor han i en times tid systematisk nedskød ubevæbnede og overvejende unge mennesker.

Resultatet taler sit tydelige sprog. Da Breivik overgav sig til politiet kl. 18.27, havde han dræbt 77 og såret 158.

Derefter og længe frem i tiden raser debatten om, hvad der skete, hvorfor, og hvad man kan lære af det. Hvis Breivik var en sindssyg galning, handler diskussionen om (gen)opbygningen af det psykiatriske behandlingssystem, der i Norge lige som andre lande fortsat ligger i noget, der ligner ruiner efter den massive deinstitutionalisering i 80'erne og 90'erne. Hvis Breivik er en politisk terrorist, handler diskussionen om de holdninger og strømninger, der har kunnet anvendes som grundlag for denne enorme forbrydelse.

Den sindssyge Breivik

Umiddelbart kan diskussionen om »den sindssyge« Breivik synes at høre sagkundskaben til. Flere har argumenteret for, at uagtet denne vurdering kan man diskutere og forholde sig til de politiske holdninger, som Breivik har ladet sig inspirere af og gjort til sine.

Det er imidlertid en misforståelse. Mennesker, der lider af sindssyge, ikke mindst hvis der er tale om paranoid skizofreni,

hverken forholder sig til eller forstår almindeligt forekommende holdninger og meninger på en måde, der ligner andres. I de relativt få tilfælde, hvor deres sygdom fører til voldelig adfærd, er det rent til-

» Med de historiske erfaringer in mente skal man erkende, at anvendelsen af psykiatriske begreber til håndtering af politiske uenigheder aldrig vil føre til noget god«

fældigt, hvad de angiver som det holdningsmæssige afsæt for deres handlinger. Fordi deres tænkning ikke er rationel i nogen gængs forstand, kan man ikke gøre gældende, at der er nogen åbenlys sammenhæng mellem deres handlinger og holdninger. I de få tilfælde, hvor mennesker, der lider af paranoid skizofreni, foretager voldshandlinger, kan de være inspireret af et hvilket som helst politisk og religiøst standpunkt. Det betyder også, at man ikke kan rette specifikke anklager mod de holdninger og meninger, den sindssyge angiver sig motiveret af.

Sygdomsfristelsen

Det er ikke svært at forstå, hvorfor lægmand såvel som sagkundskaben lader sig friste af sygdomsantagelsen. Der er trods alt tale om en række så uhyrlige handlinger, at det forekommer utænkeligt, at de

kan rummes indenfor noget som helst begreb for det »ikke-syge« eller normale. Når disse handlinger så ydermere forbindes med en lang række synspunkter og antagelser, som alene og i sig selv må vække afsky, er antagelsen om sindssygdom et naturligt holdepunkt og reaktion.

De syge holdninger og den ufrie opposition

Det er velkendt, at sovjetiske psykiatere rutinemæssigt vurderede tilhængere af oppositionen til at være sindssyge. Ud fra en kombination af symptomer som manglende evne til rationel vurdering, manglende evne til at forstå rationelle (mod) argumenter og sygelig (ubøjelig) trods, kunne den psykiatriske manual (DSM III) i princippet godt anvendes til at begrunde påstanden om psykisk lidelse.

Det er normalitetsbegrebet, som spørger her. I den foreliggende sammenhæng handler det om en opfattelse af det normale som det sunde. Alt, hvad der afviger i et passende omfang fra det normalt forekommende, er unormalt, og hører ind under denne definition – usundt eller sygt.

Man skal naturligvis være opmærksom på, at denne vurdering med lige stor ret kan omfatte et hvilket som helst passende afvigende mindretalsstandpunkt. Der er sikkert flere på venstrefløjen, der opfatter rabiat fremmedhad som patologisk (sygeligt). Problemet er blot, at venstrefløjen i høj grad er leveringsdygtig i holdninger, der ud fra normalitetsperspektiver er

Breivik er nu dømt, og med rettens ord er det slået fast, at han ikke er sindssyg.

mindst lige så afvigende og derfor ultimativt patologiske.

Med de historiske erfaringer in mente skal man erkende, at anvendelsen af psykiatriske begreber til håndtering af politiske uenigheder aldrig vil føre til noget godt.

Den syge adfærd – kriminalitetssygen

Hvis man ikke kan sygdomsattestere visse holdninger, må det da stadigvæk være muligt at sygdomsklassificere visse former for adfærd. Det er da en sygelig adfærd at bygge og eksplodere en bilbombe, for slet ikke tale om koldblodigt at likvidere 69 (og såre 60) ubevæbnede (tal fra Utøya), overvejende meget unge mennesker.

Problemet er igen, hvordan grænserne drages og hvad konsekvensen bliver. Der findes utallige eksempler på, at ubevæbnede bliver nedslagtet af mere eller mindre regulære soldater. Krigene i det tidligere Jugoslavien medførte en lang række sådanne hændelser. Rwanda er et andet

uhyggeligt eksempel på, hvad der kan ske, og her var mange af morderne ganske almindelige mennesker uden nogen militær træning.

Er svaret på krigsforbrydelser, at de ansvarlige skal dømmes til behandling? Er sygdom roden til alt ondt?

Sindssyge er lige præcist sygdom

Vejen ud af denne diskussion er opretholdelse af et klart og objektivt begreb for sindssyge. Opretholdelsen af et almindeligt liv er et ganske krævende forehavende. Den sindssyge har ikke de mentale ressourcer til dette. Vrangforestillinger, hallucinationer, forfølgelsesvanvid, svære stemningsskift og lav impuls kontrol er karakteristiske symptomer på sindssyge.

Det forekommer helt usandsynligt, at et menneske med de funktionsbegrænsninger, sindssygen medfører, skulle være i stand til over længere tid at forberede og minutiøst planlægge en omfattende terrorhandling. Endnu mere usandsyn-

ligt er det, at et menneske, hvis overblik og selvkontrol er præget af selv moderat sindssyge, skulle kunne gennemføre så omfattende og krævende en forbrydelse.

De tre psykologer og den ene psykiater med løbende tilsyn af Breivik har ikke set tegn på psykose. Han taler sammenhængende og er velformuleret. Han er opmærksom, velorganiseret, viser ikke tegn på depression. Af den grund modtager han ikke medicinsk behandling.

Breiviks vrangforestillinger?

Som det fremgår efterfølgende, er de i et vidt omfang ikke væsensforskellige fra den fascistiske ideologi á la Mussolini. Imidlertid har Breivik både i sit manifest og gentagne gange senere beskrevet et terrornetværk, som han skulle være en del af. Ifølge Breivik skulle organisationen have været stiftet på et møde i London i 2002. Antageligvis eksisterer organisationen, men dens talsmand benægter dog, at Breivik har deltaget i gruppens møder.

Resultatet af Breiviks handlinger taler sit tydelige sprog. Da han overgav sig til politiet kl. 18.27, havde han dræbt 77 og såret 158.

Hvis organisationen vitterligt eksisterer (muligvis kun som et løst netværk), handler Breiviks »vrangforestilling« alene om dens mere præcise karakter og hans egen rolle i den. I den sammenhæng bør man være opmærksom på den mulighed, at disse erklæringer, lige som dele af Breiviks manifest, kan være udformet som et røgslør til det formål at henlede opmærksomheden væk fra de virkelige netværk, som Breivik har indgået i.

Flere af Breiviks handlinger lægger op til, at han har modtaget en eller anden form for paramilitær træning. Imidlertid skal man næppe kigge mod England for at finde disse netværker. I Østeuropa er der flere nationalfascistiske organisationer med ideologier, som ligner Breiviks. Flere af disse træner medlemmerne i våbenbrug. Breivik var vitterligt i Hviderusland i 2005, men dog efter alt at dømme primært for at finde sig en kæreste. Meget tyder også på, at den egentlige forberedelse til terrorangrebet først starter i 2009.

Den politiske Breivik

Umiddelbart forekommer projektet om en politisk forståelse af Breivik heller ikke lovende. Han er ikke nazist og klassiske racistiske teorier (nazismens kernetanker) indgår ikke med nogen særlig tyngde i det ideologiske univers. Breiviks holdninger synes ved første syn overvejende at skrive sig ind i den skandinaviske tradition for fremmedfrygt. Selv i Danmark, der på dette område hører til »superligaen«, er forekomsten af voldelig overfald på indvandrere forholdsvis begrænset, og der er ikke noget, der tyder på, at fremmedhadet på kort sigt vil medføre udviklingen af slagkraftige ekstremistorganisationer, af

den slags der var almindeligt forekommende i 30'erne og 40'erne..

Fra nazisme til fascisme.

For at forstå Breivik er det imidlertid nødvendigt at bryde med det entydige fokus på nazisme, som også i Danmark har været et centralt fokus for venstrefløjen. Det er vigtigt at (gen)erindre, at nazismen slet ikke var en enerådig aktør på den militante højrefløj i mellemkrigs-

» Myten om forræderiet indebærer, når den fortælles i en sammenhæng med truslen om udslettelse, at den værste af alle modstandere er de af ens egne, der svigter«

tidens Europa. Forskellige afarter af fascisme spillede en mindst så stor, hvis ikke større, rolle.

Fascismens tankegods er i høj grad organiseret omkring en elitær filosofi, som i forskellige varianter handler om, at en særlig samfundsmæssig elite er bedst egnet til at varetage statens magt. Mussolini henviste til Platos idé om et system baseret på højtuddannede intellektuelle (de filosofiske konger), som skulle have fuld kontrol over samfundets orden og virkemåde. Pareto argumenterede på tilsvarende måde for en elitebaseret oligarkisk regering. Fra Nietzsche henter Mussolini ideen om overmennesket og vigtigheden af den dristige handling, en aktionens filosofi.

Lad os med dette in mente give Breivik ordet. På retsmødet den 14. november, siger han følgende: »Jeg er en militær kom-

mandør i den norske modstandsbevægelse og en ridderjustitiarius i Knights Templar Norge og Knights Templar Europa«.

Breivik har i samtaler med de to retsudpegede psykiatere fortalt, at organisationen, er en »militær orden, som finansierer, planlægger og gennemfører operationer. Ifølge Breivik havde organisationen givet ham det mandat at være dommer i en krigsforbryderdomstol, jury og bødde.

Breivik føler sig udvalgt til at redde det, han kalder sit folk. Han karakteriserer sig selv som den mest perfekte ridder efter Anden Verdenskrig, og organisationen, »The Knights Templar«, skal overtage magten i Europa. Ifølge de to retspsykiatere er han er ikke fremmed over for tanken om sig selv som fremtidig regent i Norge. Senere i en samtale med en anden psykiater afviser Breivik dette og siger, at han blot er en almindelige fodsoldat.

Der er dog ingen tvivl om, at Breivik opfatter sig som tilhørende en særlig elite, han ser sig selv om tilhørende en militærorden, der har rødder tilbage til korstogene, hvis opgave det er at værne om kristendommen. Han erkender hvad han har foretaget sig, men vil ikke erklære sig som skyldig, dersom han har handlet som soldat, og han i kraft af sin særlige indsigt er berettiget til at handle, som han har gjort. Det kan man selvfølgelig opfatte som vrangforestillinger, men de ligger helt logisk i tråd med fascismens elitære overmenneske-ideologi. Den elite, der består af overmennesker, har ikke blot retten, men pligten til magten og dens håndhævelse.

Undergangens politik.

Ifølge den retspsykiatriske rapport skal Breivik have begået »henrettelserne«, som han kalder det, af kærlighed til det norske

Diskussionen er ikke så lige til, for er det ikke en sygelig adfærd at bygge og eksplodere en bilbombe, for slet ikke tale om koldblodigt at likvidere 69 ubevæbnede.

folk. Ofrene var eksponenter for multikulturalismen, som er en antinorsk hadeideologi, udformet til det formål at dekonstruere den norske etniske gruppe. Og det at dekonstruere den norske etniske gruppe, det er det samme som etnisk rensning.

I den sammenhæng er det særlig interessant, at Breivik mener, at multikulturalisme er lig med etnisk rensning. Med det mener Breivik rent bogstaveligt, at »den norske etniske gruppe« bliver udslettet. Det, der definerer den norske etniske gruppe, er altså ikke »blod«, men mening. Når multikulturalismen vinder, forsvinder meningen med den norske etnicitet.

Udslettelsesperspektivet og den dommedagsstemning, der er forbundet med det, er et centralt ideologisk omdrejningspunkt i Breiviks verden. Det er samtidig her, at Breivik holdninger er præget af holdninger, som i langt højere grad har rødder tilbage til forskellige østeuro-

» I en verden karakteriseret ved en langvarig og dyb kapitalistisk krise, med tiltagende udhulning af samfundets mest basale funktioner, er forøget radikaliseret det mest sandsynlige resultat«

pæiske fascistiske og ultra-nationalistiske strømninger.

Undergangens ideologi.

Mest åbenlyst er forbindelsen til den serbiske nationalisme. En central del af den serbiske nationalmyte bygger på slaget om Kosovo på St. Vitus dag, den 15. juni 1389. Den dag stod de ottomanske (muslimske)

styrker under ledelse af sultan Murad den 1. over for en serbisk og bosnisk hær under ledelse af prins Lazar, der ledede den moraviske del af Serbien. Slaget ender nærmest uafgjort, således at begge hære må trække sig tilbage. Begge hærførere mister livet i kampene, hvor Murad ifølge myten bliver dræbt af en serbisk adelsmand under afslutningen eller umiddelbart efter slaget. De følgende år falder resten af de serbiske fyrstedømmer under ottomanernes kontrol.

Ifølge myten udsteder Lazar inden slaget en forbandelse mod alle de serbere, som overhørte kaldet til våben. Forbandelsen er i løselig oversættelse som følgende: »Alle de, som er serbere og af serbisk oprindelse, blod og arv, som ikke kommer til slaget om Kosovo. Må de dø uden de arvinger, som deres hjerte begærer. Hverken sønner eller døtre. Må intet gro som de sår, hverken rødvin eller hvid hvede, og lad ham være forbandet til evighed.«

Ifølge den serbiske myte er nederlaget ved Kosovo en slags sejr. Serberne ville have vundet, hvis ikke de var blevet svigtet af de udeblevne. Til trods for at de var undertallige, kæmpede de bravt for den gode sag.

Myten om forræderiet er naturligvis ikke enestående. En tilsvarende myte om det tyske nederlag i Første Verdenskrig, udgjorde et centralt tema i den nazistiske ideologi.

Det særlige ved den serbiske myte og tilsvarende østeuropæiske ideologier, er at de er fostret igennem en historie, hvor kampen mod islam står i centrum, og hvor truslen om udslettelsen af den kristne tro altid er aktuel.

Forræderiet omfatter både de af ens egne, der svigter sagen, og alle de, der

burde have trådt til med hjælpende sværd, men undlod at komme til hjælp. Myten om forræderiet indebærer, når den fortælles i en sammenhæng med truslen om udslettelse, at den værste af alle modstandere er de af ens egne, der svigter.

Breiviks myte.

Det er i denne sammenhæng, at det giver en frygtelig mening, at Breivik valgte at gå efter multikulturalismen og ikke muslimer eller indvandrere. De farligste er de modstandere, som ikke alene afviser kaldet til våben, men aktivt søger at invitere fjenden indenfor.

Breivik forestiller sig at 15 procent af de norske mænd støtter hans sag, og at selve terroraktionen blot var begyndelsen på den borgerkrig, det er nødvendigt at vække de kristne nordmænd til. Ene og isoleret er der tale om vrangforestillinger. Når man ser det i sammenhæng med det ideologiske system, som Breivik bygger på, bliver det pludseligt forståeligt, hvorfor han angreb de unge på Utøya, og betragter sig som uskyldig.

I sin egen verden er Breivik et overmenneske, en helt i en kamp mod islam, der har stået på siden det første korstog 1095.

Hvad repræsenterer dommen over Breivik?

Om man kan lide det eller ej, indebærer disse overvejelser, at Breivik ikke er sindssyg. For det første er han alt for målrettet og systematisk til, at det kan stemme overens med antagelsen om sindssyge. Dernæst viser det sig, at symptomer som »underlige ord« forsvinder, når man undersøger, hvordan Breivik og hans meningsfæller (over en bred front) rent faktisk diskuterer og

En central del af Breviks tanker bygger på den serbiske nationalismes myte om slaget om Kosovo på St. Vitus dag, den 15. juni 1389.

fremlægger deres standpunkter. Sidst, men ikke mindst, viser optrævelingen af hans (mange) internetaktiviteter, at han optræder påfaldende normalt inden for de givne rammer.

Det betyder, at der er gode grunde til at godtage dommens præmisser. Og er ikke alt godt dermed? Svaret er klart nej.

Hvis afsættet ved dommen havde været, at der var to modstridende vurderinger fra højtrespekerede grupper af retspsykiatere, og man derfor måtte lade tvivlen »komme Breivik til gode«, havde man værnet om et centralt retsprincip. Uanset eventuelle værneformuleringer, ville det på længere sigt åbne for en retspraksis, der indebar at svært »anderledes tænkende« fremover blev vurderet som sindssyge.

Når det egentlige afsæt for dommen er, at man tilsidesætter en retspsykiatrisk vurdering, fordi der findes en anden med modsat konklusion, viger princippet om »tvivlen til gode«, og dermed er der også åbnet for, at man bliver ved med at søge faglige vurderinger, indtil man finder en, der passer.

Sagen er, at den faktiske dom åbner lige så meget op for en politisk retspraksis som den anden mulighed.

I en verden karakteriseret ved en langvarig og dyb kapitalistisk krise, med tiltagende udhulning af samfundets mest basale funktioner, er forøget radikalisering det mest sandsynlige resultat. Givet venstrefløjens og fagbevægelsens ideologiske svækkelse, er der mindre muligheder for at præge den radikale afvisning af kapitalismen i en socialistisk og revolutionær retning.

Radikaliseringen vil derfor i stigende grad komme til udtryk i politiske fantasier, som vil pege i alle retninger. Oplysningsti-

dens antagelse om, hvori et rationelt politisk standpunkt består, vil blive udfordret (ikke første gang).

Hvis svaret på dette i et eller andet omfang bliver politisering af psykiatrien, til anvendelse i en tilsvarende politiseret retspraksis, vil det medføre omfattende problemer.

I sagen om Breivik lagde den retspsykiatriske rapport, der konkluderede, at han var sindssyg, gift ud for retshandlingen. Derefter var der to muligheder. At man søgte en retspsykiatrisk vurdering, som man ønskede, eller accepterede, at den

første rapport havde sat scenen.

Dette er et klassisk eksempel på, hvad det indebærer, at man vælger mellem pest og kolera. Dommerne valgte pest, og forskellen på den og kolera, er at den sidste kan behandles.

Breivik vil derfor trække dybe spor gennem krisens politiske historie, og ikke alene i kraft af sine gerninger.

Breivik ser sig selv om tilhørende en militæror-den, der har rødder tilbage til korstogene, hvis opgave det er at værne om kristendommen.

Hvorfor sparer de op?

AF ANDERS HADBERG

De store erhvervs-virksomheder og finans-institutionerne sparer op i en grad, som ikke er set siden 1944. Det ikke bare skader beskæftigelsen, men fastholder økonomien i en langvarig stagnation. Opsparingsmanien virker ulogisk set fra et kapitalistisk synspunkt, hvor motivet for at eje penge er at avle penge. Så hvorfor sparer kapitalistklassen dog sådan op?

Det er de fleste bekendt, at private husholdninger ikke svinger dankortet nok til at gøre økonomer og politikere tilfredse. Husholdningerne holder på pengene, og sætter dem i banken eller i en pensionsopsparing. Også det udbetalte efterlønsbidrag ser ud til at gå direkte ind på bankbogen i stedet for til forbrug. Forbrug er det samstemmende mantra fra Folketingets politikere og økonomer; det sætter gang i hjulene og løser krisen.

Ét er husholdningernes forbrug. Men hvad de færreste ved er, at virksomhederne i Danmark sparer op i en grad, som udgør en stopklods for investeringerne i dansk kapitalisme. »Investeringskrisen« er et begreb, der så småt er begyndt at indfinde sig i også i dagspressens erhvervssektioner. For det kan dårligt holdes skjult længere, at årsagen til den nuværende krise i samfundsøkonomien hidrører fra et historisk fald i investeringerne. Til skade for beskæftigelsen, som har bidt sig fast i et højt niveau.

Den vigende investeringslyst skyldes en pludselig og historisk stor opsparingsiver hos de danske selskaber. Siden 2010 er der sat rekord i opsparingsoverskuddet; ikke siden 1944 har danske selskaber lagt så mange penge til side hvert år. Men hvorfor sparer kapitalistklassen sådan op? Svaret på spørgsmålet skal findes i den logik, som præger det økonomiske system kapitalismen, og den dynamik, som præger de tilbagevendende systemiske kriser i kapitalismen.

Denne artikel ser på dynamikken i den nuværende økonomiske krise fra gennemslaget i 2008 til 2012.

Krisen, ofte kaldt 'den store recession' med reference til 1930'ernes 'store depression', har nu varet i fire år. Med fare for at lave et bidrag til kriseanalysen som hurtigt bliver forældet, vil jeg alligevel fremhæve tre blivende træk ved den foreliggende analyse.

For det første genbesøg af kriseteorien hos Marx, og Ernest Mandels formulering heraf i teorien om de lange bølger.

For det andet et bidrag til forståelsen af den dynamik, som har drevet den nuværende recession.

For det tredje nogle forsigtige bud på

kapitalismens udviklingsretning – som den tegner sig for kapitalistklassens fyr-tårne og de objektive produktionsregimer, den omhandler.

Når dette er sagt, så er det klart, at fremtiden afgøres »på banen«, som man siger i sportens verden. Med andre ord er det udviklingen i klassekampen, der afgør fremtiden for kapitalismen.

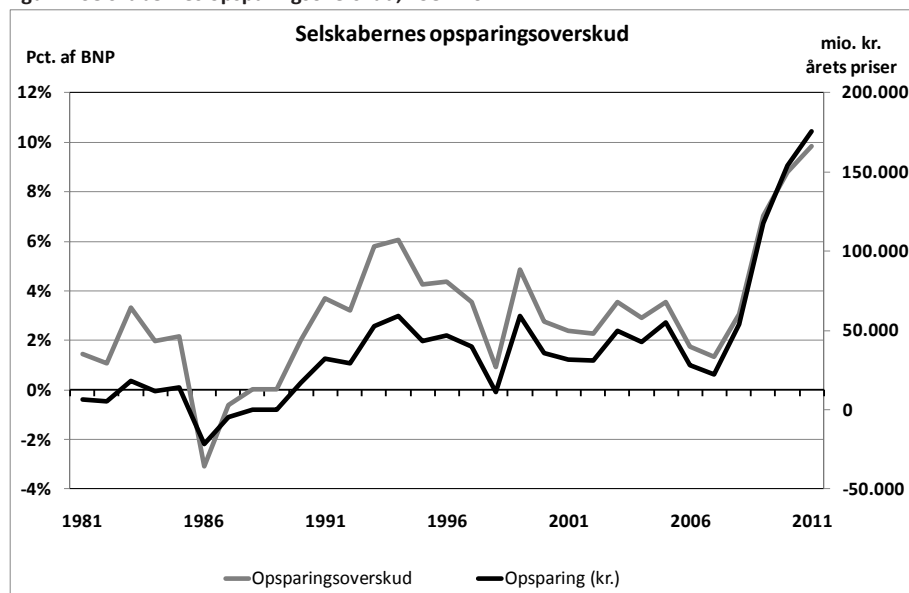
Pengetankene bugner

Lad os i første omgang vende tilbage til opsparingen. For her ligger en del af nøglen til at forstå, hvorfor den nuværende krise ikke blot er en lidt-dybere-end-sædvanligt konjunkturedgang. Opsparings-trangen er nemlig et udtryk for, at det

Forbrug er det samstemmende mantra fra Folketingets politikere og økonomer; det sætter gang i hjulene og løser krisen.

Figur 1: Selskabernes opsparingsoverskud, 1981-2011

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, NAT01 og NAT03. Løbende priser. Egne beregninger.

Anm: Opsparingsoverskuddet er beregnet som selskabernes nettofordringserhvervelse i pct. af BNP.

går rigtig dårligt med at finde steder at placere pengene, så de giver et gennemsnitligt afkast (profit). For der er nemlig ikke tale om håndører.

Når man ser på den private sektor som helhed – dvs. uden den offentlige sektor – så er opsparingsoverskuddet steget voldsomt. I 2009, 2010 og 2011 var opsparingsoverskuddet (målt ved den såkaldte nettofordringserhvervelse) henholdsvis 100 milliarder, 145 milliarder og 155 milliarder kroner i selskaber og husholdninger. Heraf tegnede husholdningerne sig for en negativ opsparing på henholdsvis -17 milliarder, -13 milliarder og -20 milliarder kroner i 2009, 2010, 2011. Negativt opsparingsoverskud vil sige, at man bruger flere penge end indkomsten rækker til – enten gældsætning eller forbrug af formue. Samlet set, svarede det store opsparingsoverskud til ca. 10 procent af BNP i 2011.

Ser man alene på selskabernes opsparing, som vist i figur 1, kan man tydeligt se, at opsparingsoverskuddet var det højeste i 2009-2011 inden for den periode, som der er offentligt tilgængelige tal for – nemlig perioden 1981-2011. Under krisen – det vil sige fra 2007 til 2011 – steg opsparingen fra 1 procent af BNP til 10 procent af BNP. Krisen har med andre ord fået selskaberne i den private sektor til at spare voldsomt op.

I historisk sammenligning er der tale om et højt niveau. I Nationalbankens »Kvartalsoversigt« fra andet kvartal

2011, hedder det, at den »private sektors opsparingsoverskud ligger nu på det højeste niveau siden 2. Verdenskrig.« Ikke siden 1944 har opsparingsoverskuddet været så stort, som det er nu, konkluderer Nationalbanken.

Selskabernes opsparing er massiv

Figur 2 viser at det især er ikke-finansielle selskaber (erhvervsvirksomhederne), der har øget opsparingen kraftigt. Fra et opsparingsunderskud i 2007 svarende til minus 2 procent af BNP havde virksomhederne i 2011 et stort opsparingsoverskud svarende til næsten 6 procent af BNP. I årets priser havde de ikke-finansielle selskaber et overskud på 98 milliarder kroner i 2011. De finansielle selskaber har ligeledes et højt opsparingsoverskud, som er oparbejdet siden år 2001. I 2011 var det på 78 milliarder kroner.

Husholdningerne har traditionelt et negativt opsparingsoverskud – dvs. et

egentligt opsparingsunderskud. Under krisen er underskuddet imidlertid blevet minimeret, så der gennemsnitligt er en næsten balance mellem indkomst og forbrug i husholdningssektoren. Når husholdningerne har negativ opsparing betyder det, at de enten låner penge eller nedsparer, dvs. bruger af formuen. Den kraftige opbremsning i forbruget er det problem, som økonomer og politikere oftest taler om.

Opsparing sker på bekostning af investeringer og beskæftigelse

Opsparingen sker på bekostning af investeringerne i virksomhederne. Ser man på investeringsniveauet i danske virksomheder, så er det kollapsed siden krisens udbrud i 2008. Især maskininvesteringerne nåede i 2011 ned på et niveau, der ifølge Det Økonomiske Råd (DØR 2011:112) (note 1) er »et af de laveste niveauer i de seneste 15 år, mens bygningsinvesteringkvoten for tredje år i træk ventes at sætte ny bundrekord«.

Samtidig er opsparingen sikret gennem en kraftig reduktion i omkostningerne. I dette tilfælde betyder det, at virksomhederne har fyret mange medarbejdere. For eksempel kunne Berlinske (28.03.2011) (note 2) berette om, hvordan »Danfoss brugte finanskrisen til at gennemføre massive fyringsrunder og nedskæringer« for at skaffe sig et historisk stort overskud i 2010. Den slags »hård krisestyring« genfindes også i virksomheder som fx Grundfos, hvor 600 blev fyret i 2009 og mere end 1000 sendt på arbejdsfordeling. (note 3)

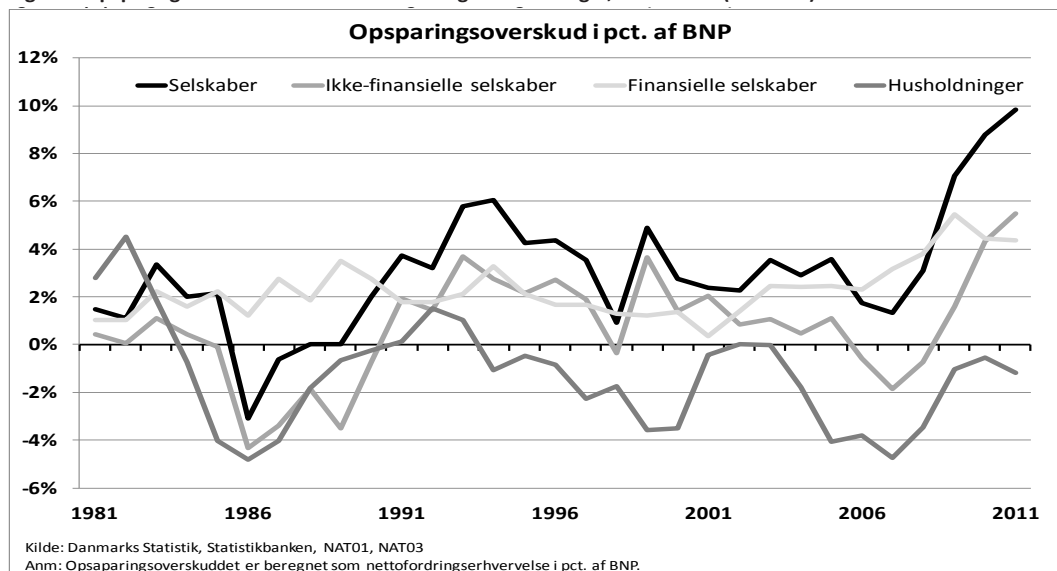
Den historiske reservefond af kapital

Hvorfor sparer virksomhederne så massivt op? Det skader beskæftigelsen og produktionen, når virksomhederne ikke investerer og ansætter arbejdere.

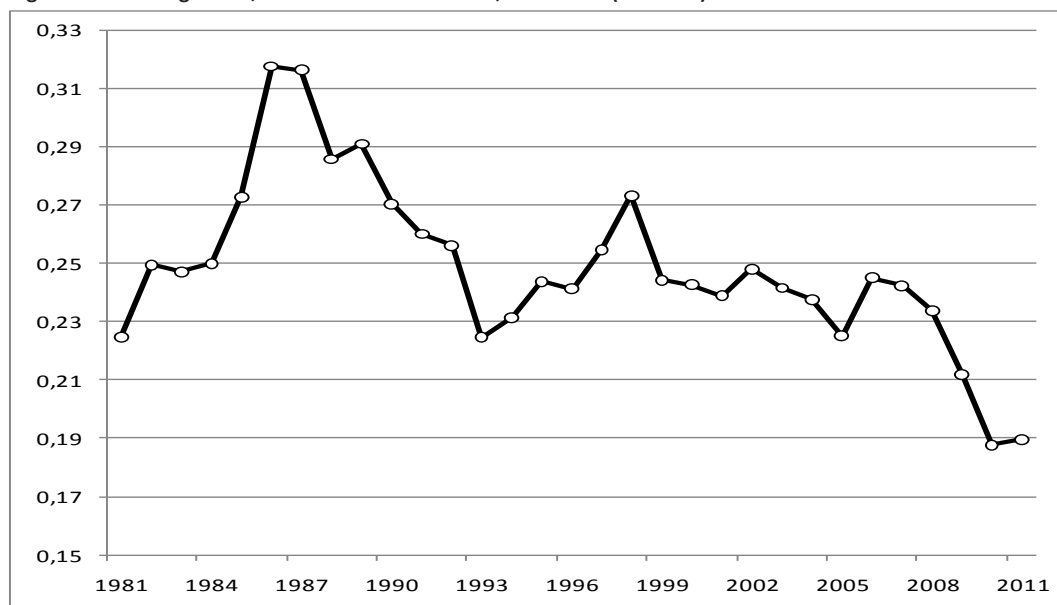

»Sving kreditkortet«, synes parolen at være overfor forbrugerne, der til gengæld – lige som virksomhederne – holder på pengene.

Figur 2: Opsparingsoverskud danske selskaber og husholdninger, 1981-2011 (%af BNP)

Figur 3: Investeringskvote, ikke-finansielle selskaber, 1981-2010 (% af BVT)

Årsagen er, at kapitalisterne ikke vil investere så længe, der ikke er udsigt til at få et tilstrækkeligt højt afkast på den investerede kapital. Opsparingen er med andre ord et symptom på, at kapitalismen som selvudfoldende (stadigt voksende) system ikke fungerer. Pengene avler ikke flere penge – akkumulationen af kapital befinder sig i en fase af langvarig stagnation.

Derfor hamstrer virksomhederne kapital. En del af virksomhederne bruger opsparringen på at afdrage på lån (note 4). Men uanset det umiddelbare formål med opsparringen, så er det åbenbart, at de enorme summer af merværdi – hvis de fortsætter i noget der ligner et årti, vil udgøre en kæmpe »historisk reservefond af kapital«, som Ernest Mandel påpegede.

Denne reservefond, sagde han, er en funktion af krisen og en forudsætning for, at der kan iværksættes en ny lang optur. Denne ledige pengekapital vil kunne kastes ind i investeringer, som vil forny produktionsapparatet, når vendingen på den lange stagnation er synlig.

Det skal gøre ondt – meget mere ondt

Men hvad venter kapitalisterne på – hvorfor ikke blot investere den ophobede kapital allerede nu?

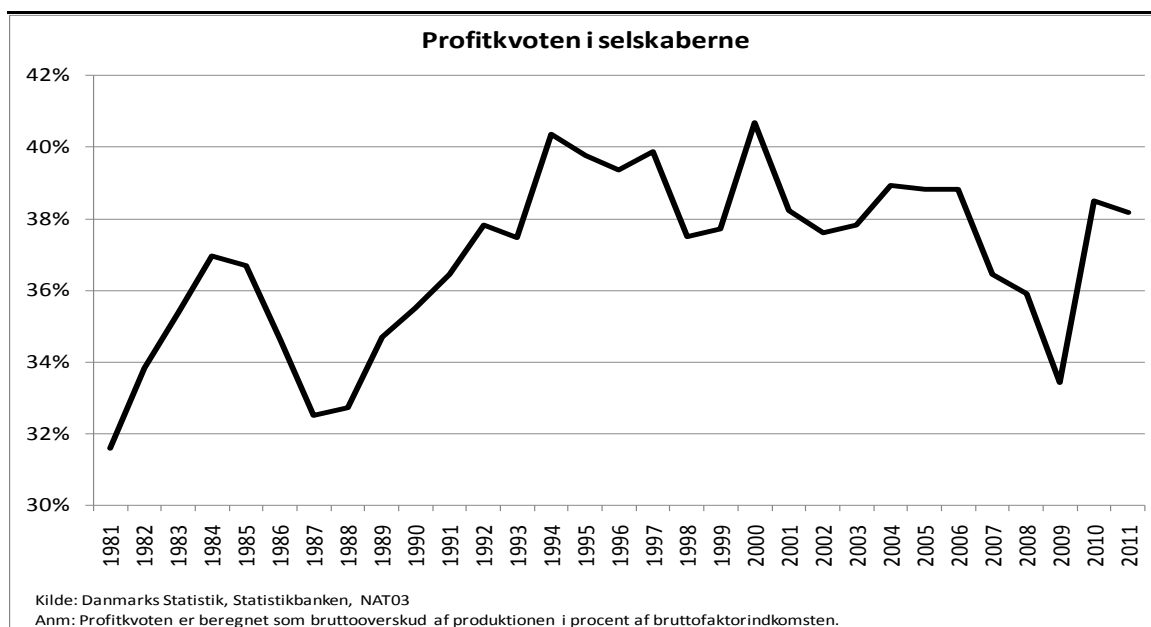
Dette er drømmescenariet for keynesianere som fx Jesper Jespersen, der taler om at »aktivere det private opsparingsoverskud«, dvs. få forbrugerne til at bruge penge eller virksomhederne til at investere

(note 5). Fra politisk hold taler keynesianere og neoklassiske økonomer om at lave tiltag, der skal lokke kapitalisterne til at investere. Fx ved at give dem gunstige vilkår eller engangs-fordele ved investeringer.

Men det vil ikke hjælpe ret meget på den korte bane. For kapitalisterne venter på noget helt andet. Historisk kan man se, at de store investeringsbølger er kommet efter en periode med kraftig stigning i udbytningen af arbejdskraften. Det vil sige, at når det er lykkedes at bringe reallønnen kraftigt ned i forhold til produktivtetsudviklingen.

Det var tilfældet i Europa umiddelbart efter Anden Verdenskrig, hvor krigen havde atomiseret arbejderklassen og dens organisationer og medført stigende udbyt-

Figur 5: Profitkvote i selskaberne, 1981-2011

ning (note 6). På samme måde lykkedes det nyliberale regeringer i tæt samarbejde med arbejdsgiverorganisationer i begyndelsen af 1980'erne at sætte afgørende angreb ind på arbejderbevægelsen, som betød, at lønudviklingen blev bragt under streng kontrol af private arbejdsgivere og regeringer (note 7). Og nøjagtigt samme effekt kan man iagttage under denne krise.

Arbejdsgiverne er i samarbejde med de faglige ledelser lykkedes med at sikre reallønsfald for store grupper på arbejdsmarkedet. Det har bidraget til en stigning i udbytningsgraden. Reallønsudviklingen har siden 4. kvartal 2010 således været negativ for store grupper på både det private

og offentlige arbejdsmarked (se figur 4), og dette er forklaringen på den stigende profitkvote. Klassekampen på fabriksgulvet er ved at blive tabt.

Figur 5 viser hvordan krisen i 2008-2009 førte til en nedadgående profitkvote i selskaberne i Danmark. Fra 2010 blev trenden imidlertid skarpt vendt om, og i 2011 formåede kapitalisterne at bevare profitkvoten på et højt niveau. Profitkvoten ligger nu på niveau med profitkvoten før krisen. Samtidig peger regeringens seneste prognoser på et fortsat fald i lønkvoten (note 8).

Men det er slet ikke nok. Det vidner de seneste tal fra Danmarks Statistik om.

Opsparingsoverskuddet i erhvervsvirksomhederne overgik i første halvår af 2012 opsparingen i samme periode sidste år. Det skal altså gøre meget mere ondt på danske lønmodtagere, før kapitalisterne igen kan se en fordel i at investere.

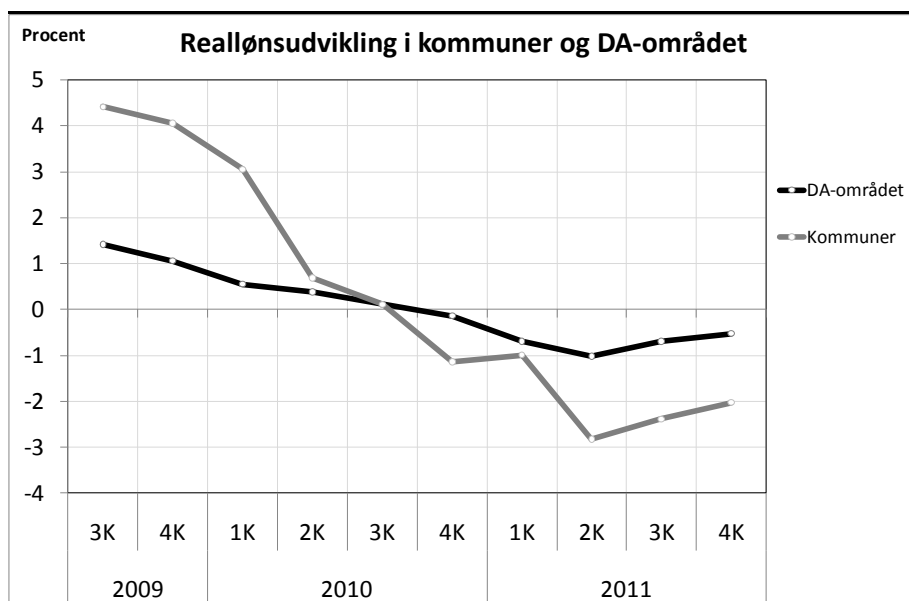
Er øget udbytning nok til at løse investeringskrisen?

Det korte svar er, at stigning i udbytningsgraden isoleret set ikke er nok til at løse krisen. Der må andre faktorer til, jf. min tidligere artikel om de lange bølger og betingelserne for en ny lang optur. Et centralt element er her en ny teknologisk revolution.

Øget udbytning alene fører til reduktion i den relative købekraft og reducerer afsætning af konsumvarer. Imidlertid kan et land, hvis kapitalistklasse har en favorabel placering i verdensøkonomien, finde afsætning i andre lande – i dansk business-lingo hedder det at »eksportere sig ud af krisen«.

Dansk eksport er ganske vist inde i en gylden periode. Siden 2007 er indtægterne fra dansk eksport af varer og tjenester til udlandet steget kraftigt. Handelsbalancen viser et stort overskud – ikke mindst på grund af skibstransporten – og der er samtidig store overførsler af kapital fra udlandet til Danmark. Medvirkende hertil er, at dansk eksport i høj grad baserer sig på kvalitetsprodukter, som ikke står i direkte priskonkurrence med andre landes varer – fx tyske varer – og derved kan sælges for en højere pris (note 9).

Figur 4: Reallønsudvikling for forskellige lønmodtager-grupper, 3KV2009-4KV2011

Samtidig har dansk industri en place-ring i den internationale arbejdsdeling, der sikrer afsætning i større eksportindustrier – især Tyskland. LO anslår, at blot ca. 15 pct. af industriens produktion anvendes til direkte forbrug i Danmark. Den resterende produktion indgår enten som input i anden produktion (33 pct.) eller eksporteres (52 pct.) (note 10).

Det er naturligvis muligt, at efterspørgslen efter de produkter, som dansk industri eksporterer, er meget uelastisk, dvs. at efterspørgslen ikke ændrer sig meget på trods af krisen. Det kunne gælde produkter fra medicinalindustrien, fx insulin, ligesom fødevarer og søtransport umiddelbart virker resistente overfor krisen. Imidlertid kan den fortsatte krise, BRIK-landenes stigende betydning og dermed begrænsede afsætningsmuligheder på eksportmarkederne hurtigt sætte en stopper for denne kriseløsning.

Krisen er global, og alle kapitalistklasser forsøger samtidig at presse lønnen ned. Effekten er, at krisespiralen fortsætter nedad. Spørgsmålet er derfor, om eksport-håbet kan holde meget længere. Fra Tyskland er meldingen, at den kraftige vækst, som især er drevet af eksport, er aftagende. Tysklands aftagerlande oplever ligeledes vigende købekraft, og det betyder, at afsætningen vokser langsommere eller er direkte aftagende.

Modstand mod de borgerliges moralske krise-dilemma

Arbejderklassen må under alle omstændigheder vende sig mod en kriseløsning, som indebærer øget udbytning. Alene fordi den er helt i arbejdsgivernes favør og sker på bekostning af arbejderklassen.

Socialdemokraterne og deres allierede i toppen af fagbevægelsen støtter løn-tilbageholdenheden, og sender dermed kriseregningen til arbejderklassen. For der er ingen jobs i den anden ende – hvilket vi ellers skal tro, når Børsting og hans forgænger Hans Jensen krævede »jobfest før lønfest«. For jobfesten udebliver, så længe det er op til arbejdsgiverne at diktere, hvornår der er behov for arbejdskraften i samfundets produktion.

Den borgerlige økonomiske teori har ikke noget svar på dette. Den er fanget i et moralsk dilemma, hvor den både anbefaler øget forbrug og på den anden side

Pengetankene bugner, så selv Joakim von And må blive grøn af misundelse. Opsparings-trangen er et udtryk for, at det går rigtig dårligt med at finde steder at placere pengene.

fordømmer overforbrug i opgangsperioden før krisen. På den ene side skal vi styrke det »private indenlandske forbrug« for nu at tale med Lars Løkke Rasmussen, men samtidig skal vores løn være mindre eller i det mindste vokse langsommere og den offentlige sektor skal barberes ned.

Dette er ikke en løsning, det er et krisedilemma. Og det vil forstærke krisen for arbejderklassen på bekostning af arbejdsgivere og spekulanter. Konsekvensen er en endnu dybere krise, som skal gøre meget mere ondt på arbejderklassen, før kapitalismen igen kommer på fode.

Noter:

- 1) Det Økonomiske Råd, 2011: »Dansk Økonomi, efterår 2011«.
- 2) Berlingske, 28.03.2011: »Rekordregnskab fra Danfoss«.
- 3) Berlingske (23.03.2011): »Industrigiganter i bonusjubel« ; Arbejderen (16.12.2011): »Danske ansatte løber hurtigere«.
- 4) Nationalbanken, 2011: »Erhvervsvirksomhederne afdrager på deres gæld«.
- 5) Se fx Jespersens bog »Euroen«, DEO.
- 6) Danmark udgør delvist en undtagelse herfra, idet lønkvoten faktisk steg fra slut-1940'erne, hvilket skal ses på baggrund af den sociale og økonomiske situation i landet.

Imidlertid var der forud gået 15 år med kraftigt fald i lønkvoten. Fra 1930 til 1944 faldt lønkvoten 7 procentpoint fra 56 pct. til 49 pct. af nettofaktorindkomsten (alle erhverv undtagen landbrug), hvilket svarer til et procentuelt fald på 12,5. Altså en drastisk øgning af udbytningsforholdet af arbejderklassen. Se Erling Olsen (1962): »Danmarks økonomiske historie«. Gads Forlag. København. Side 201, samt bilag til kapitlet.

7) Se min artikel i Kritisk Debat fra 2008, »Nyliberalismen i Danmark – forudsætninger og konsekvenser«; eller »Nyliberalismens rødder i den herskende klasse i Danmark«, Arbejderhistorie 2009/03-2010/01.

8) Regeringen (2012): »Økonomisk redegørelse, august 2012«, side 194.

9) Andersen, C. H., Jakob Isaksen og Morten Spange (2012): »Danmarks konkurrenceevne og eksportformåen«, i Nationalbanken »Kvartalsoversigt«, 2. kvartal 2012, s. 39-79, samt

Pedersen, F.I. og Jeppe Druedahl (2010): »Stigende markedsandele tyder ikke på et særligt konkurrenceevneproblem«. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

10) Se fx LO (2012): »Dansk eksport, produktivitet og vækst sandsynligvis undervurderet«.

Artiklen kan også læses online: www.socialistiskinformation.dk, her findes også en række links til noterne.

TEORIEN OM KAPITALISM

Ernest Mandels teori om de lange bølger står i efterkrigstidens marxisme som et af de mest gennemtænkte forsøg på at forklare den historiske opblomstring og nedgang af kapitalismen i Vesten efter Anden Verdenskrig.

Den økonomiske krise og den nuværende recession har givet liv til debatten blandt marxister om krisens årsager. Imidlertid er det få af debattørerne, der tager konsekvensen og går i dybden med kapitalismens grundlæggende funktionsmåde.

Årsagerne hertil kan være mange og gode. Men konsekvensen er, at den historisk afgrænsede epoke og dens placering i den kapitalistiske samfundsordens udviklingshistorie bliver trængt i baggrunden.

Ernest Mandel var en af de marxister, der insisterede på at se ikke blot kapitalismen som samfundssystem, men også de forskellige epoker af kapitalismens udvikling i en historisk kontekst. Den enkelte epoke og dens placering i den fremadskridende kapitalismes udvikling var omdrejningspunktet for hans tilgang til den marxistiske teori om økonomien. Hans teori om de lange bølger står i efterkrigstidens marxisme som et af de mest gennem-

tænkte forsøg på at forklare den historiske opblomstring og nedgang af kapitalismen i Vesten efter Anden Verdenskrig.

Mandels bidrag til en marxistisk teori om de lange bølger

Ideen om, at kapitalismen udviklede sig i lange bølger af vækst, var og er ikke en eksklusivt marxistisk teori. Selvom den havde marxistiske rødder, så havde borgerlige økonomer formuleret teorien på et ikke-marxistisk grundlag. Teorien, der første gang blev formuleret i 1920'erne af vesteuropæiske og russiske marxister, bl.a. Trotskij, van Gelderen og Kautsky, blev senere taget op af kendte borgerlige økonomer som Joseph Schumpeter.

Mandel genoplivede og nyformulerede teorien om de lange bølger af kapitalistisk udvikling på et marxistisk grundlag. Mandel forsøgte at vise, at teorien om de lange bølger i sin marxistiske version kunne forklare, hvordan den kapitalistiske økonomi gennemgik længerevarende faser

af opsving og nedgang. Op- og nedgange, som varede længere end og inkluderede flere konjunkturer på 7-10 år (dvs. kapitalens gennemløb af én produktionscyklus). Mandel mente, at bølgerne indbefattede både en optur og en nødvendig nedtur. Hver bølge forløb over ca. 20 – 25 år.

Mandel forsøgte specielt at forklare, hvordan det var muligt for kapitalismen, i betragtning af profitratens tendens til at falde, at gennemgå perioder, hvor profitraten, væksten og kapitalakkumulationen var stigende.

Mange marxister var i efterkrigstiden fastlåst i idéen om, at enten måtte profitraten være faldende – hele tiden, eller også måtte teorien om profitratens nødvendige fald være falsk. Den første position ledte til, at flere af dem afviste at bruge »borgerlig nationaløkonomisk statistik«, der slet ikke kunne sige noget om de marxske kategorier som værdi, kapital, og profit. Den anden position ledte til en afvisning af, at tidligere faser

Mange af marxisternes analyser, f.eks. den kapitallogiske skole, udviklede sig som rene teoretiske analyser eller kulturanalyser, der kunne demonstrere kapitalismens »permanente krise« ved at vise de nedbrydende konsekvenser af f.eks. industriens »rationaliseringer».

ENS LANGE BØLGER

AF ANDERS HADBERG

som fx 1913-1939 var relativt stagne-
rende. Mange af marxisternes forsøg på
at forklare efterkrigstidens opblomstring
af europæisk og amerikansk kapita-
lisme udviklede sig derfor enten som
rene teoretiske analyser, eller blev til
kulturanalyser, der kunne demonstrere
kapitalismens »permanente krise« ved at
vise de nedbrydende konsekvenser af fx
industriens »rationaliseringer« (fx den
såkaldt »kapital-logiske« skole i Tyskland
og Danmark). Eller også afviste de, at der
fandtes nødvendige stagnerende faser,
hvor profitraten, væksten og kapitalakku-
mulationen var under gennemsnit.

Kapitalismen som dynamisk helhed

I modsætning hertil stod Mandels teori om
de lange bølger, der netop viste, hvordan
en optur i kapitalismen var muliggjort
af en række faktorer tilvejebragt dels af
Anden Verdenskrig og ombrydninger i
den geopolitiske verdensorden, dels af
teknologiske nybrud. Samtidig med at
Mandel fastholdt Marx' teori om profit-
ratens tendens til fald, kunne han vise, at
kapitalismen under bestemte betingelser
kunne gennemgå accelererede vækstpe-
rioder, hvor profitraten var i stigning.

I modsætning til de borgerlige økono-
mer fastholdt Mandel, at de lange bølger

var bestemt af udsving i profitraten.
Schumpeter argumenterede for eksempel
for, at de lange bølger varede 50 år og
fulgte modningen af afgørende anlægs-
investeringer på den ene side, og den
tilsyneladende tilfældige opblomstring af
fremtrædende særligt innovative indivi-
der (enten genetisk eller guddommeligt
bestemt).

På den anden side afviste Mandel en
ensidig marxisme, hvor kapitalismens
udvikling blev reduceret til en lang nedad-
gående krise. Han fastholdt, at kapitalis-
men var en dynamisk produktionsmåde,
hvor samspillet mellem de faktorer, som
bestemte profitraten, i enhver given
periode kunne spille en selvstændig rolle
i udviklingen af kapitalismen. Selvom han
betragtede profitraten som den kapitalisti-
ske økonomis seismograf, fastholdt han en
åben tilgang til analysen af kapitalismens
udvikling.

Profitraten og de centrale variable

Ifølge Mandel var profitraten det dynami-
ske omdrejningspunkt omkring kapitalis-
mens forskellige faser af udvikling og kri-
ser. Profitratens udvikling var imidlertid
bestemt af en række »centrale variable«,
der hver for sig kunne spille en »betin-
get selvstændig rolle« i kapitalismens
udvikling. Det skal forstås på den måde, at
Mandel fastholdt, at ingen af de centrale
variable kunne ophæve den grundlæg-
gende tendens i kapitalismen, profitratens
tendens til fald. Han fastholdt, at – på et

SE ERNEST MANDEL ONLINE ARKIV

www.ernestmandel.org for en intro-
duktion til Mandels liv, samt hans
akademiske og politiske virke.

eller andet tidspunkt – måtte de mekanis-
mer, som medførte fald i profitraten, slå
igennem og sætte gang i en lang stagne-
rende fase.

Men i bestemte perioder kunne samspil-
let af de centrale variable udsætte faldet i
profitraten.

Mandel pegede i sit hovedværk, *Senka-
pitalismen*, på 6 variable som han anså for
de afgørende faktorer i bestemmelsen af
profitraten. Disse faktorer måtte analy-
seres både hver for sig og i deres betyd-
ning for profitraten. De enkelte faktorer
kunne hver især spille en afgørende rolle
for udviklingen i økonomien og dermed
profitraten. Der var med Mandels egne
ord ikke tale om en ensidig deterministisk
tilgang til den marxistiske teori, men om
en »åben marxisme«, der forstod kapitalis-
mens »dynamiske helhed«.

I sin senere bog, *Long Waves of Capi-
talist Development – A Marxist Interpre-
tation*, (fra 1980 men genudgivet så sent
som i 1995) baseret på de forelæsninger,
Mandel gav ved Cambridge University i
1978, var der imidlertid blot tale om 5 og

LATE CAPITALISM	LONG WAVES OF CAPITALIST DEVELOPMENT
1) Kapitalens organiske sammensætning	1) Kapitalens organiske sammensætning
2) Fordeling af konstant kapital på fast og cirkulerende	2) Merværdiraten
3) Merværdiraten	3) Merværdiens absolutte størrelse
4) Akkumulationsraten	4) Omslagstiden for kapitalen
5) Omslagstiden for kapitalen	5) Udvidelsen af investeringsmulighe- derne (verdensmarkedet)
6) Bytteforholdet mellem sektorerne for produktionsmidler og forbrugsvarer	

Centrale variable i Mandels værker

» Mange marxister var i efterkrigstiden fastlåst i idéen om, at enten måtte profitraten være faldende – hele tiden, eller også måtte teorien om profitratens nødvendige fald være falsk«

noget anderledes variable: Merværdiraten, kapitalens organiske sammensætning, kapitalens omslagstid, merværdiens absolutte størrelse, samt en udvidelse af investeringsmulighederne til ukapitaliserede lande og sektorer, hvor den gennemsnitlige organiske sammensætning var lavere end i de kapitalistiske centres afgørende sektorer.

Lange bølger og konjunkturer

Da Marx oprindeligt analyserede kapitalismens bevægelse viste han, at de accelererede perioder af intens vækst og afmatning var forårsaget af maskinernes levetid. Kapitalismen gennemlevede derfor en rytme på 7-10 år, hvor maskinerne blev købt og slidt op i produktionen af varer og erstattet af nye maskiner. Herefter blev nye og bedre maskiner købt. Således foregik kapitalismens udvidede

reproduktion. Udvidelsen af reproduktionen kan på denne måde foregå gradvist. Ny teknologi kan indføres lidt efter lidt og på den måde sker der en løbende teknologisk fornyelse af kapitalapparatet. Mandel mente imidlertid, at der udover denne grundlæggende udvidelse af reproduktionen forekommer store kvalitative spring i udvidelsen af reproduktionen. Disse spring forekommer, når helt ny teknologi introduceres, som ændrer grundlæggende på den måde, som varerne produceres og distribueres på. Det er i sammenfaldet af indførelse af ny teknologi og massive investeringer i fornyelse af maskinerne, at en lang bølge muliggøres.

En kvalitativ teknologisk fornyelse vil medføre ændringer i hele den organisering af produktionen, som akkumulationen foregår under. Fx vil nye maskiner betyde nye typer råvarer og input, samt nye kvalifikationer til arbejdskraft, samt ny infrastruktur til transport og informationsudveksling. Hver lang bølge udgør derfor objektivet set og opleves subjektivt som en selvstændig epoke i kapitalismens udviklingshistorie, der må analyseres ud fra dens specifikke dynamik.

Ekspansive og stagnerende faser

Der er to typer af lange bølger, som afløser hinanden: En ekspansiv bølge, hvor profitraten er stigende eller stagnerende, og en lang stagnerende fase, hvor profitraten falder. I en ekspansiv fase modvirker et særligt samspil af de centrale variable profitratens tendens til fald. En lang bølge har historisk været omkring 20-25 år. Ved begyndelsen af en ny lang optur finder der en massiv investeringsbølge sted i en fuldstændig omvæltning af produktionsteknologien. Men når denne fase når et bestemt punkt, bliver det svært at opnå et gennemsnitligt afkast for den samlede masse af kapital. Afkastet begynder i stigende grad at falde. Dette er punktet for over-akkumulation.

I en stagnerende fase kan de modvirkende tendenser til profitratens fald ikke udskyde tendensen længere. Kapitalens værdi falder, og destrueres delvist. Under-investering er tendens over flere konjunkturer.

I modsætning til både tidligere, samtige og senere marxister, der arbejdede med de lange bølger, så Mandel ingen »na-

turlighed« i de lange bølger af ekspansion. Der var i Mandels ord intet i kapitalismens »indre« økonomiske dynamik, der medfører, at betingelserne for en ny optur bliver tilvejebragt under en lang stagnerende fase. Det kræver i stedet, at de rette faktorer uden for selve økonomien spiller ind. Hvad Mandel præcist mente, skiftede hen over hans teoretiske udvikling.

Men gennemgående var hans idé, at forudsætningerne for en ny lang bølge blev skabt gennem politisk kamp, altså klassekamp. Det var den politiske kamp under de stagnerende faser, som afgjorde, om forudsætningerne var tilvejebragt. For eksempel i hvilken grad det lykkedes at presse merværdiraten op, at omstrukturere råvareproduktionen fx gennem imperialistiske fremstød, eller hvordan staten kunne skabe de rette betingelser for udviklingen af teknologiske revolutioner.

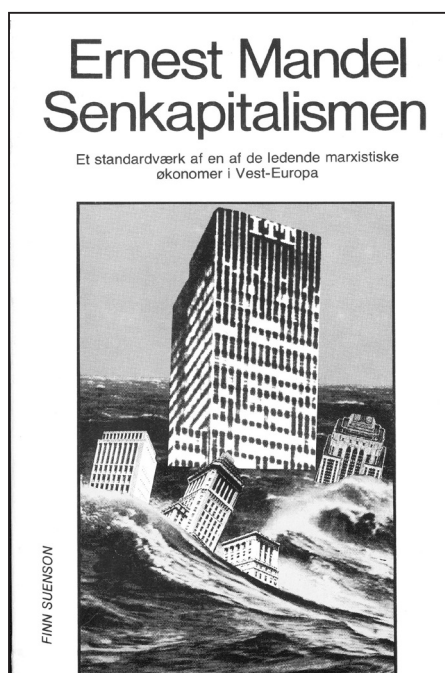
Mandel identificerede i sit hovedværk, *Late Capitalism* (På dansk: *Senkapitalismen*), otte lange bølger i kapitalismens udviklingshistorie. I sin noget senere bog, *Long Waves of Capitalist Development* (På dansk: *Lange bølger af kapitalistisk udvikling*), identificerede han syv bølger.

Lange bølger i kapitalismens historie:

1793-1825: ekspansiv, stigende profitrater
1826-1847: aftagende, stagnerende profitrater
1848-1873: ekspansiv, stigende profitrater
1874-1893: aftagende, profitraten falder, stagnerer og stiger lidt
1894-1913: ekspansiv, stigende profitrater, siden stagnerende
1914-1939: regressiv, profitraten falder skarpt
1940/45-1967: ekspansiv, profitraten stiger, og falder siden langsomt
1968-??: aftagende, profitraten falder

Den lange ekspansive bølge ebber ud

De lange bølger viser sig som en massiv investering i en grundlæggende fornyelse af kapitalapparatet. Investeringerne sætter gang i en bølge, hvor væksten ligger over sit historiske gennemsnit, og akkumulationen af kapital accelererer. Samtidig stiger beskæftigelsen og der sker en udvidelse af forbrugsmulighederne hos arbejderklassen. De ekspansive lange bølger opleves derfor

Mandel pegede i sit hovedværk, *Senkapitalismen*, på 6 variable som han anså for de afgørende faktorer i bestemmelsen af profitraten

som en periode med voldsom vækst og udvikling.

På et tidspunkt vil der opstå stigende problemer med at lave tilstrækkelig profit på investeringer, og til sidst slår en regulær krise igennem. En krise er et sammenbrud i selve kapitalismens produktion og akkumulation, mens stagnationen/recessionen er akkumulation i lavere eller faldende hastighed.

Mandel mente, at gennemslaget af kriser og stagnerende perioder måtte forklares ud fra de indre modsætninger i kapitalismen. De slog igennem i både produktionssfæren (i industrien) og i cirkulationssfæren (de forskellige led fra produktion til forbruger, fx grossister, supermarkeder og små købmænd, men også transportsektor mv.). Mandel mente derfor, at kapitalismens kriser bestod i tre tæt forbundne tendenser: over-akkumulation, over-produktion OG under-forbrug. Mandel afviste derfor at tale om en over-akkumulationskrise uden i samme åndedrag at nævne produktionen og forbruget.

Forudsætningen for ekspansive faser

Men hvilke er da betingelserne for etableringen af en lang ekspansiv fase? Hvad skal der til for at gå fra depression til vækst og optimisme?

Mandel hævdede, at der ingen automatik er i overgangen fra en stagnerende fase til en ny optur. De lange opture kan ikke forklares teoretisk eller historisk ved

den kapitalistiske økonomis egen logik. Det ligger simpelthen ikke i kapitalismens økonomiske udviklingstendenser at tilvejebringe betingelserne for en ny optur. I stedet mente Mandel – i lighed med Trotskij – at betingelserne for en ny optur må forklares ved forhold, som er ydre i forhold til den kapitalistiske økonomi.

Med ydre mente Mandel klassekampen, den politiske udvikling og den teknologiske udvikling.

Imidlertid tilvejebringer den stagnerende fase de objektive forudsætninger for en ny optur. Den lange stagnerende bølge, som varer 3-4 konjunkturperioder med underinvestering medfører, at der opspares kapital i det, Mandel benævnte, »en historisk reservefond af kapital«.

Mekanismen, som Mandel beskriver, består i, at kapitalisterne ikke bruger den profit, som tjenes ind i disse konjunkturperioder. De køber måske nye maskiner, som er bedre og dyrere, men som ikke kvalitativt forandrer produktionen, dens input og produkter. Den opsparede kapital skaber dermed det objektive grundlag for at foretage massive investeringer i teknologisk nyt kapitalapparat.

Det egentlige problem er imidlertid at forklare, hvorfor den historiske reservefond pludselig tages i anvendelse. Mandel tilskrev profitraten en afgørende rolle i forklaringen af overgangen fra den stagnerende til ekspansive fase.

Det, som sætter gang i investeringerne, er stigningen i profitraten. Årsagerne til

» Det er i sammenfaldet af indførelse af ny teknologi og massive investeringer i fornyelse af maskinerne, at en lang bølge muliggøres«

stigningen i profitraten skal – som vi har set ovenfor – analyseres i deres specifikke historiske sammenhæng ved at studere udviklingen i de 5 eller 6 centrale variable. Mandel pegede også på forskellige udviklingstræk og konstellationer af variable, som var særlige for de enkelte epoker af kapitalistisk udvikling.

Imidlertid mente Mandel, at det er muligt at observere følgende fire processer ved gennemslaget af en ny ekspansiv bølge (Late Capitalism, p. 115):

1. Et pludseligt fald i kapitalens organiske sammensætning
2. En pludselig stigning i merværdi-raten
3. Et pludseligt fald i pris-elementerne af den konstante kapital, især råvarer
4. En pludselig forkortelse af den cirkulerende kapital's omslags-tid, pga. optimering af kommunikations- og transportsystemer.

For at en lang bølge skal slå igenem, kræver det imidlertid et stærkt og koordineret samspil mellem adskillige af de centrale variable. Hvis blot en enkelt variabel er i spil, vil profitraten ikke varigt kunne holdes oppe, og investeringerne falder tilbage til et under gennemsnitligt niveau.

Foreløbig afslutning

Jeg har i ovenstående forsøgt at beskrive grundskellet i Mandels teori om de lange bølger. I en anden artikel vil jeg tage fat i debatten om, hvorvidt man kan karakterisere den nyliberale fase som en lang bølge i kapitalismens historie. Derudover vil jeg med udgangspunkt i teorien om de lange bølger analysere krisens gennemslag i 2008-2009 og dynamikken i den efterfølgende stagnation i lyset heraf.

De lange bølger viser sig som en massiv investering i en grundlæggende fornyelse af kapitalapparatet.

»Man må aldrig give op«

Vagn Rasmussen ser tilbage på mere end 60 år som socialistisk aktivist. Fra han som 14-årig meldte sig ind i Danmarks Socialdemokratiske Ungdom, til i dag, hvor han som medlem af SAP og Enhedslisten bruger næsten al sin energi på solidaritetsorganisationen STS International Solidarity.

AF ÅGE SKOVRIND

Vagn Rasmussen er en travl mand, trods sine 76 år. Lige nu er han med til at få startet en landsindsamling til Pakistan. Pengene skal gå til arbejderne i den vigtige tekstilindustri, som er begyndt at organisere sig for bedre løn- og arbejdsforhold. Ikke mindst sikkerheden for arbejderne er elendig, hvilket på tragisk vis blev illustreret af to fabriksbrande i september, hvor over 300 ansatte døde.

Når Vagn Rasmussen i dag ser tilbage på sine mere end 60 år som politisk aktivist, er det initiativer som dette, han tillægger den største betydning.

»Det er den praktiske solidaritet. Det er det, der har reddet menneskeliv. Det er her, jeg har været med til at gøre den største forskel, og ikke med de socialistiske paroler,« siger han.

Socialistisk Information har sat ham stævne i lejligheden i Roskilde for at fortælle om et langt liv med kampen for socialisme som ledetråd. Lige fra han som 14-årig meldte sig ind i Danmarks Socialdemokratiske Ungdom, til i dag, hvor han bruger næsten al sin energi på solidaritetsorganisationen STS International Solidarity, som har kontor nede i kælderen. STS står for Støt Tuzlas Skoler, fordi det startede med støtte til demokratiske og multiethnisk lærerkræfter i den bosniske by Tuzla i midten af 1990'erne. Siden er der kommet andre solidaritetsprojekter, som støtter faglige aktivister, skoleuddannelse og demokratiske kræfter i Kosova, Somalia og Pakistan.

Storebror betalte kontingentet

Vagn Rasmussen blev født ind i en klassebevidst, socialdemokratisk arbejderfamilie, og derfor faldt det naturligt, at den kvikke knægt allerede som 14-årig meldte sig ind i DSU, og senere, som 18-årig, i

Socialdemokraterne. Kontingentet blev betalt af den ti år ældre storebror Henning, der senere blev socialdemokratisk indenrigs- og justitsminister under Anker Jørgensen. Senere blev Henning også formand for Folketinget.

Henning sendte politiske blade hjem fra England, hvor Vagn kunne læse om Labourpartiets venstrefløj under ledelse af Aneurin Bevan. Vagn var enig med venstrefløjen, blandt andet i modstanden mod militær oprustning.

I slutningen af 1950'erne blev han formand for DSU i Københavns Amt, hvor han til stor fortrydelse for partiledelsen var med til at udgive det partikritiske blad Socialistisk Horisont, som blandt andet lagde afstand til NATO – »vist nok det første oppositionsblad i Socialdemokratiet efter verdenskrigen.«

»Vi fik 10 øre fra partiet for hvert medlem, partiet i amtet havde, men det blev stoppet oppefra, da de læste, hvad vi skrev. Så jeg var nødt til at tage rundt til kredsformændene i amtet og bede om et direkte tilskud. I Gladsaxe mødte jeg Erhard Jacobsen. Han var så begejstret, at han foreslog, at vi i stedet skulle have 15 øre for hvert medlem,« husker Vagn.

En anden bekendt var Per Hækkerup, som i 1962 blev udenrigsminister (senere økonomiminister).

»Per var en 'bøffel', men i modsætning til andre 'bøfler' lagde han ikke skjul på det. Per var folketingskandidat i Lyngby. Selv om vi var meget uenige, så var vi perleverner, og efter møderne i partiet i Lyngby tog vi tit i byen sammen og fik en øl.«

Opbruddet i stalinismen

På dette tidspunkt var der kun to strømninger i arbejderbevægelsen – socialdemokrater og kommunisterne i DKP. Vagns

familie tog afstand fra kommunisterne på grund af Stalin og den undertrykkelse, han stod for i Sovjetunionen. Imidlertid var Stalin død i 1953, og det kom til arbejderoprør mod de stalinistiske lydstaten i DDR, Polen og Ungarn. Internationalt gav det grobund for, at der opstod nye partier, som var i opposition til såvel stalinismen som socialdemokraterne. I Danmark Danmarks Socialistiske Parti (DSP) blev dannet i 1957, og året efter blev Aksel Larsen ekskluderet af DKP og dannede Socialistisk Folkeparti (SF).

Vagn Rasmussen var tiltrukket af de nye partier, som lå til venstre for Socialdemokratiet. Men både i DSP og SF mente man, at Vagn skulle blive og bruge sin indflydelse som formand for DSU i Københavns Amt.

»Men efterhånden blev jeg træt af det dobbeltspil, og det blev klart, at flere og flere i DSU ville følge med over i SF,« siger han.

Så Vagn blev medlem af SF, og allerede omkring 1960 – et års tid efter dannelsen af partiet, var han landsformand for ungdomsorganisationen Socialistisk Ungdomsforum (SUF).

»Jeg tilhørte venstrefløjen i partiet. Men jeg var også gode venner med Aksel Larsen i starten. Jeg tror, han betragtede mig som en kommende mand i partiet. Undertiden holdt jeg taler for partiet og fik bragt en 1. maj-tale i fuld længde over to numre i partibladet.«

Trotskisterne

Du blev også medlem af den trotskistiske Fjerde Internationale sektion i Danmark. Hvorfor det?

»Jeg har altid søgt et opgør med kapitalismen, og ønsket et socialistisk samfund, som udvider demokratiet for det store flertal. I modsætning til stali-

» Jeg har altid søgt et opgør med kapitalismen, og ønsket et socialistisk samfund, som udvider demokratiet for det store flertal. I modsætning til stalinismen, som indskrænkede demokratiet og lagde magten i hænderne på partibureaukratiet.«

nismen, som indskrænkede demokratiet og lagde magten i hænderne på partibureaukratiet. Det har været i starten eller midten af 1960'erne, at vi var nogle SF'ere, der startede Socialistisk Oplysningsforbund. Det afholdt blandt andet en møderække om dialektisk materialisme – over 15 aftener! Her mødte jeg nogle af de danske trotskister – Poul Møller, Gunner Jensen og Ole Thorbek. Jeg syntes, de havde de rigtige analyser og meldte mig ind i deres gruppe, Revolutionære Socialister.«

... som var den danske sektion af Fjerde Internationale. Men var det ikke meget få mennesker?

»Jo, det var en meget lille gruppe og en meget broget flok. Der var også flere agenter fra efterretningsvæsenet. Måske var der i alt 20 medlemmer. De fleste fungerede helt åbent som en strømning i SF, og for eksempel var Gunner Jensen formand for SF på Vesterbro. Men i starten af 1960'erne var konjunkturerne ikke med os. Efter verdenskrigens ødelæggelser kom der et nyt opsving for kapitalismen, som gjorde perspektivet om en socialistisk revolution utroværdigt.«

Men I var alligevel i stand til at tage nogle initiativer?

»Ja. Selv om vi var få, fik vi mange med i bredere initiativer. Det største var den danske Vietnambevægelse, Giro 1616, som blev dannet på et møde i april 1966. Vi havde ringet rundt til forskellige kendte personer og fik dem med som anbefalere på et kort grundlag, som gav en ubetinget støtte til den vietnamesiske befrielseskamp. Det stod i modsætning til DKP'ernes ønske om at lave en bevægelse på et humanitært grundlag, men

Vagn Rasmussen

det var vores initiativ, der vandt gehør, også på venstrefløjen i DKP.«

SF's højredrejning

Samtidig drejede SF mere og mere mod højre. En af dem, der så og advarede imod denne udvikling, var Preben Wilhjelm, som sad i partiets ledelse.

De unge i SUF udgjorde en uformel venstrefløj i partiet og havde stor fremgang op gennem 1960'erne. Blandt aktiviteterne var demonstrationer mod det dansk-tyske militære samarbejde og demonstrationer imod hjemmeværnets hvervningsudstillinger. Som formand for

SUF blev det Vagns opgave at føre kritikken af SF's højredrejning frem:

»Vi havde dannet en uformel venstregruppe i SF, der bestod af Preben Wilhjelm, partisekretæren, Anders Uhrskov, Jens Maigaard og mig. Vi besluttede, at SUF skulle gå i spidsen for venstrefløjen og tage et opgør med Aksel Larsens linje. På en kongres i SUF vedtog vi en skarp kritik af SF's højredrejning, som gjorde Aksel Larsen så sur, at han smækkede med døren og forlod lokalet.«

Hvad betyder det konkret, når du snakker om SF's højredrejning?

VAGN RASMUSSEN BLEV FØDT I 1936 I EN ARBEJDER-FAMILIE. ALLEREDE SOM 14-ÅRIG BLEV HAN POLITISK ORGANISERET:	
1950	Medlem af DSU
1954	Medlem af Socialdemokratiet
1958	Formand for DSU Københavns Amt
1959	Medlem af SF
1960	Landsformand Socialistisk Ungdomsforum
1963	Tilslutter sig Revolutionære Socialister (Fjerde Internationale)
1967	Medlem af VS
1982	Medlem af SAP
1989	Medlem af Enhedslisten (og SAP)

»Hele taktikken gik ud på at komme i regering – ja, det er næsten en gentagelse af det, vi har set med Villy Søvndal. Man stillede næsten ingen krav til socialdemokraterne. Det var noget med, at hvis bare de kunne stoppe inflationen, så var det nok.«

SF blev splittet

Ved valget i 1966 gik SF frem fra 10 til 20 mandater, og for første gang i Danmarkshistorien havde S og SF til sammen et absolut flertal. SF kom ikke med i regeringen, men »det røde kabinet«, en S-regering med SF's støtte, var en realitet. Men allerede i 1967 faldt regeringen og SF blev splittet, da seks SF-ere nægtede at stemme for indefrysning af en dyrtidsportion. Derefter brød de ud og dannede Venstresocialisterne.

Som en del af venstrefløjen var Vagn en del af det nye parti og blev fra starten valgt ind i ledelsen. VS blev et samlingspunkt for utallige socialistiske strømninger, maoister, trotskister, blomsterbørn og mange andre. Næsten alle fra SUF gik også med i det nye parti. Men da flertallet af de danske trotskister i 1972 brød ud af VS og dannede en selvstændig organisation under navnet Revolutionære Socialisters Forbund (senere SAP), var Vagn Rasmussen ikke med. I stedet blev han den uformelle leder af den lille tendens Revolutionære Socialister i VS.

»Trotskisterne stirrede sig blind på udviklingen i Frankrig, hvor de havde brudt ud af kommunistpartiet og dannet et nyt trotskistisk parti med en vis succes. Man ville kopiere det franske eksempel og opfandt en meget dårlig begrundelse for at gå ud af VS. Jeg mente og mener stadig, at det var en fejl, og at det havde været meget mere rigtigt at fortsætte med at opbygge VS.«

»For vores eget vedkommende var vi tilhængere af den taktik, som vores belgiske kammerater tidligere havde fulgt med at danne partiet Confederation Socialistes des Travailleurs, som var et fælles parti på den belgiske venstrefløj, hvor Ernest Mandel var et fremtrædende medlem. Det var også efter råd fra ham, at den daværende sektion havde tilrettelagt sin strategi med forsætte opbygningen af VS, hvor sektionen ville kunne få afgørende indflydelse.«

Medlem af SAP

Men alligevel meldte du dig ud af VS i 1982, hvor RS sluttede sig sammen med SAP?

»På det tidspunkt var VS heller ikke det samme længere. Der var en voksende forståelse i RS for, at en sammenslutning var rigtig, da vi stort set mente det samme som SAP. Men jeg må indrømme, at det var ikke med begejstring fra min side. Jeg var skeptisk over for SAPs daværende linje, som jeg anså for sekterisk, for eksempel opstilling til folketingsvalg,« siger Vagn, som altså alligevel fulgte beslutningen om sammenslutning med SAP.

Tre gange stillede SAP op til folketingsvalg og fik hver gang et par tusinde stemmer. Derefter arbejdede SAP med stor energi på at få lavet en fælles opstilling på venstrefløjen – hvad der i 1989 førte til dannelsen af Enhedslisten. Det var en udvikling, som Vagn var meget tilfreds med.

Den subjektive faktor

Du har været aktiv i politik i mere end 60 år. Det er gået op og ned, men hvordan ser du på udsigterne i dag til et socialistisk gennembrud? Det kapitalistiske system er i en dyb krise, men det er åbenlyst, at det socialistiske alternativ ligger ikke lige om

hjørnet. Mange steder er de socialistiske partier i krise...

»På den ene side indser mange, at det er nødvendigt at sætte markedsøkonomien under folkelig kontrol. Polar-isen smelter, luftforureningen vokser, og så videre. Mennesker vil ikke overleve, med mindre vi får socialisme. Det er profitinteresser, der er ved at ødelægge jorden, det er der mange, der kan se. Problemet er opbakningen til et socialistisk svar, der kan få kontrol med markedskræfterne. Den subjektive faktor, den er næsten ikke-eksisterende. Mange er forblændede af imperialistisk propaganda, som i Syrienkonflikten. Det ser skidt ud, selv om der er andre kræfter, der vokser frem, som for eksempel de sociale fora.«

»Spørgsmålet er, om vi når det,« lyder den noget mørke konklusion.

Det arabiske forår

Dog ser han også tegn på en udvikling, der giver grobund for optimisme. Ikke mindst oprøret i de arabiske og nordafrikanske lande.

»Fra starten var man tvunget til at organisere sig uafhængigt af systemet, og det gjorde de folkelige kræfter meget stærke. I Tunesien overtog folkelige kræfter store dele af administration, og i Egypten spirede folkekomiteer frem. Man opbyggede en form for dobbeltmagt, og imperialisterne frygtede en erkendelse hos folk om, at de ikke havde brug for den borgerlige stat.«

Den efterfølgende udvikling i »det arabiske forår« har imidlertid været en skuffelse i Vagns øjne. Som han ser det, er der sket en kontrarevolution, hvor de folkelige kræfter er slået tilbage. Men opstandene har demonstreret dynamikken

»Det gælder om at finde metoder i kampen, hvor folkelige magtorganer kan tage over, så opstanden ikke bliver kvalt i parlamentariske rammer. Vi skal huske, at der aldrig har været så mange proletarer på verdensplan – folk der lever af at sælge deres arbejdskraft – som nu.«

i den permanente revolution – at folkelige opstande i udviklingslandene vil bryde med rammerne for den borgerlige stat, og at socialistiske løsninger er nødvendige, hvis man skal opnå ordentlige levevilkår og demokrati.

»Det gælder om at finde metoder i kampen, hvor folkelige magtorganer kan tage over, så opstanden ikke bliver kvalt i parlamentariske rammer. Vi skal huske, at der aldrig har været så mange proletarer på verdensplan – folk der lever af at sælge

deres arbejdskraft – som nu. Det kan komme til at gå hurtigt. Men der mangler skolede revolutionære aktivister. På den anden side har vi fået nye kommunikationsmidler, som giver nye muligheder.«

Han vil hverken kalde sig ubetinget optimist eller pessimist. Og under alle omstændigheder slår han fast:

»At gennemføre socialisme er på mange måder en lige så lang proces, som det var at indføre kapitalisme. Vi ser aldrig slutningen af vejen i vores egen levetid.

Omkring forrige århundredeskifte var min bedstefar den første socialdemokrat i en lille landkommune tæt ved Viborg. Mine forældre tilhørte generationen af fagligt organiserede socialdemokratiske arbejdere. Selv tilhører jeg den generation, der som udgangspunkt var arbejderbørn, men hvor nogle af os fik en højere uddannelse. Alle har vi gået vores stykke ad den lange vej, men ingen af os har oplevet den fuldt færdige og virkeliggjorte socialisme.«

»Så man må aldrig give op.«

Vagn lægger størstedelen af sine kræfter STS International Solidarity, her et STS møde med Albin Kurti fra Kosovo hjemme i lejligheden i Roskilde

Den »svenske revolution« i 1917

Foråret 1917 var for arbejdende mennesker i Sverige et sultens og nødens forår, men det var også forhåbningernes. Rygterne om den store revolution i øst mod krig og enevælde nåede til Sverige. Kunne Sveriges arbejdere gå samme vej?

AF HÅKAN BLOMQVIST

»Levnedsmiddelpriiserne steg kraftigt. De udvalg som nedsattes for at regulere varetillførslerne stod overfor store problemer, og irritationen mellem forbrugere og producenterne blev stor. Resultatet af alt dette var at Hammarskjöld afgik (1917)«.

Således var hungeråret i Sverige i 1917 omtalt i min historiebog for gymnasiet i 1960'erne. »Irritationen mellem producenter og forbrugere?« Bag denne harmløse og intetsigende formulering skjulte sig en historie vi sjældent fik undervisning om i skolen – historien om sult og undertrykkelse, og om almindelige arbejderes kamp, ikke bare for mad i maven, men også for at vælte regeringen »Hunger-skjöld«, med hele det system af øvrighedsmagt, han repræsenterende.

Foråret 1917, det fjerde krigsår, var for arbejdende mennesker i Sverige et sultens og nødens år. Mangelen på fødevarer, som var blevet mere og mere tydelig i efteråret 1916, begyndte efter årsskiftet at udvikle sig til en egentlig fødevarerkrise. Eksporten af kød og flæsk til det krigsførende Tyskland havde skruet priserne op også på det svenske marked og arbejderfamilierne var tvunget til at gå over til en kost af brød og rodfrugter. Og som hundrede år tidligere var det kartofflen, som holdt hungersnøden fra at banke på de fattiges dør.

I januar indførte regeringen brødrationering, men måneden efter proklamerede Tyskland den uindskrænkede ubådskrig, som gjorde import af hvede fra Amerika praktisk taget umulig. Brødrationerne blev sat ned til 200 gram per dag. I april blev der sat en maksimumspris på kartofler, men uden rationering, så kartoflerne forsvandt så godt som fuldstændigt fra

markedet. Den akutte krise var et faktum.

Men foråret 1917 var ikke udelukkende et nødens forår i arbejderhjemmene – det var også forhåbningernes.

Rygterne om den store revolution i øst mod krig og enevælde nåede til Sverige i den anden uge af marts. Ruslands arbejdere og bønder havde omstyrtet tsarens despotiske styre. De fattige arbejdere, bønder og soldater havde af egen kraft væltet en mangedobbelt stærkere øvrighed end den svenske. Kunne Sveriges arbejdere gå samme vej?

»Der lå ligesom revolte tendenser i luften, en bølge af frigjorte følelser væltede frem« noterede en iagttagelse blandt de Liberale. Og socialdemokraten Palmstjerne skrev i sin dagbog: *»Våragtige vinde blæser, vort folk rystes som af et stød.. Alles sind er optagne af revolutionen. Ingen taler om andet«.*

Højreregeringen Hammarskjöld, der oprindeligt var kommet til magten efter at Gustav V holdt tale i kongeslottets gård til et sammenkaldt »bondeoptog«, afgik d. 29 marts som følge af den voksende uro. Swartz fik i stedet opgaven at danne en ny højreregering. Men ude på fabrikkerne og i arbejderhjemmene var tålmodigheden opbrugt.

Västervik

Det var tidligt om morgenen d. 16. april 1917 i industribyen Västervik ved kysten af Småland. Trods at dagens produktion for længst burde have været gået i gang, stod mange maskiner stille. Arbejderne havde samlet sig i klynger. Man diskuterede begivenhederne fra samme lørdag. Der var arbejderne ved Flins stenhuggeri og hos entreprenør Larsson sammen gået i optog

ud fra deres arbejdspladser. Vejen gik til Rådhuset, hvor arbejderne havde krævet at komme til at tale med Kongens Foged. Der var et krav, som de forsamlede havde stillet: Brød!

Eksemplet blev fulgt i hele byen. På alle fabrikker og arbejdspladser blev arbejdet nedlagt. I hundredvis strømmede arbejderne til rådhuset for at fremlægge deres krav.

Undervejs blev mejeribestyreren tvunget til at sænke mælkeprisen med tre øre. Et par hundrede arbejdere trængte ind på den »Hollandske mølle« for at undersøge forrådet af mel og korn. Stillet overfor en beslutsom forsamling, gik brændselshandleren med til at sænke prisen på brændet. På rådhuspladsen voksede menneskemængden. Syndikalist F. J. Gustafsson talte til forsamlingen. Han foreslog at hver fagforening og arbejdsplads skulle vælge repræsentanter, som skulle mødes i Tjust forsamlingshus for at diskutere yderligere tiltag.

Kontrol

Västervik havde i 1917 knapt 1800 fabriksarbejdere. Da de delegerede fremlagde deres forslag på aftenens møde, var over 2000 arbejdere mødt frem for at overvære dette.

Forslagene blev enstemmigt vedtagne. Foruden lokale krav, om oprettelsen af et stort suppekøkken, forøget tildeling af brødrationskuponer og et stop for inddrivelsen af kommunal restskat for personer med under 3.000 kr. i årsindtægt, stilledes en lang række krav til regeringen:

Stop for al fødevareeksport, kraftig beskatning af krigsspekulanterne, skat-

» I et samfund, hvor fattige arbejdere og kvinder ikke engang havde stemmeret, viste arbejderne hvordan deres eget demokrati kunne fungere«

tefrihed for alle indkomster på under 3.000 kr/år og alkoholforbud. Af egnens arbejdsgivere krævedes 8 timers arbejdsdag og en forhøjelse af reallønningerne til førkrigniveauet.

En komite på fem mand blev nedsat for at lede den fortsatte kamp for kravene. Via denne »Arbejderkomiteen fra den 16. april« tog arbejderne hurtigt kontrol med fødevareforsyningen i Västervik.

Revolution

En ny inspektion af formalingen af brødkorn på »Hollandske mølle« blev gennemført. Der blev udnævnt arbejderkontrollanter for at overvåge hvedens kvalitet.

For at sænke fiskepriserne indgik Arbejderkomiteen en aftale med byens fiskehandlere. Disse forpligtigede sig til at tilføre markedet i Västervik fisk til »rimelige« priser. For at kunne afgøre hvad der var rimeligt, fik Arbejderkomiteen ret til at kontrollere fiskehandlernes avancer. Størrelsen af disse avancer blev fastsat i aftalen. Fiskere som ville have eksportlicens til deres fangster måtte henvende sig til Arbejderkomiteen for at få tilladelsen.

Prisen arbejdssko, kød og flæsk samt priserne på bagværk og kaffe på byens caféer sænkedes efter anmodning fra komiteen. Arbejdere, der var udvalgte af komiteen, blev kontrollanter ved det kommunale fødevarenavns salgssteder. Endog kagerne ved en af byens konditorier blev udsat for arbejderkontrollanters gumlende overvågning efter klager fra kunder over »ikke tilladte tilsætningsstoffer«.

Men komiteen nøjedes ikke med at behandle spørgsmål vedrørende fødevarer. Kongens Foged, en statsebeds-

Hungerdemonstration på Stortorget i Malmø den 25 april 1917

mand, blev tvunget til at fratræde efter at komiteen havde erklæret, at han ikke længere nød dens tillid. For at opretholde ordenen, blev særlige arbejderordningsmænd udnævnt, medens politibetjentene måtte holde sig inde på deres station for ikke at provokere.

Västerviks borgmester fik et tilbud af amtsrådet om en militærstyrke for at knuse den »røde terror«, som borgerlige aviser mente der hærgede den lille by. Den kloge mand henvendte sig imidlertid til arbejderkomiteen og spurgte om der virkelig var behov for en sådan styrke til at holde orden, og fik en utvetydig besked om at den sag klarede arbejderne bedst selv.

I et samfund, hvor fattige arbejdere og kvinder ikke engang havde stemmeret, viste arbejderne hvordan deres eget demokrati kunne fungere. Og ligesom den berømte »sovjet« (sovjet er russisk

for »råd«) i Petrograd nogle hundrede kilometer mod øst, gnaskede västervikarbejdernes lille lokale »regering« sig ind i det gamle magtapparats hjertemusklatur. Arbejderne i Västervik havde med journalisten Jolos ord i en mindeartikel, »ifølge al sprogbrug og definitioner, gennemført en revolution«.

Oprørsbølgen

Men eksemplet fra Västervik stod ikke alene. Ugerne forinden havde fortvivlede fiskerkoner demonstreret i Söderhamn for mad til deres sultende børn og i Norrköping var det kommet til håndgribeligheder, da husmødre gik i kødet på kartoffelhandlere. Nu spredte hungerbevægelsen sig som en løbeild over landet. Det var et hungeroprør af samme type som i 1867 og 1855, men det fik alle tidligere erfaringer til at blegne.

I mange byer gik kvinder i demonstration gennem byerne med krav om mad til deres sultende familier, her et kvindeoptog på vej til mejericentralen i Stockholm, april 1917

I de sidste dage af april strømmede oprørsrapporter ind til aviserne i hele landet, fra mineområderne og industribyer, fra storbykvarterer til de mindste afkroge i en flod, som voksede time for time.

Karlstad: 400 fabriksarbejdere udenfor rådhuset.

Råå: 200 arbejdere kræver flere brødkort.

Tranås: 1000 arbejdere tilbageholder en godsvogn med 8 tons kartofler.

Hofors: 2000 arbejdere, mænd og kvinder, demonstrerer udenfor fødevarerådet.

Norrköping: 1000 tekstilarbejdere demonstrerer.

Enköping: 1000, Nässjö: 3000, Katrinholm: 3000, Västerås: 9000, Bollnäs: 2500, Vaggeryd: »samtlige arbejdere«, Skaftet: 200... »Et antal arbejdere på over 60 vid Äggfors sulfatfabrik drog om onsdagen gennem Mörsil og aflagde herunder besøg hos flere landmænd, hvilke de aftvang skriftlige erklæringer om nedsættelse af mælkeprisen til 15 øre per liter...« Hundredetusinder af arbejdende mænd og kvinder gik af huse for at kræve brød og retfærdighed.

Godsvogne med kurs mod Tyskland plyndredes. Bønder og handelsmænd fik bryskt deres lagre undersøgte når arbejderne kontrollerede at der ikke blev

hamstret med spekulation for øje.

De mest bemærkelsesværdige kontroller foregik i den sidste uge af april i Ådalen. Fra d. 24. april, hvor op mod 4.000 arbejdere demonstrerede i Kramfors, blev arbejdet nedlagt på savværker og fabrikker hele vejen ned langs Ålandskysten. Manifestationen i Kramfors havde blandt andet krævet at der skulle fastsætte maksimalpriser på alle dagligvarer og at alle forhåndenværende kartoffellagre skulle eksproprieres for at blive solgt til arbejderne. I de følgende dage begyndte arbejderne selv at virkeliggøre deres krav. I tusindtal drog de ud til bønderne for at kræve lavere mælke- og kartoffelpriser. Selv mejerier og butikker blev udsat for håndfaste besøg. Avisrapporter fortæller om hvorledes arbejderne fra Rossö, Nyland og Prästman havde held til at fremskaffe ti tønder kartofler ved succesfulde undersøgelser hos bønderne. Gudmundrås arbejdere gik i optog i en kæmpedemonstration med over 10.000 deltagere helt til Sollefteå for der at forsøge at nå til enighed med militæret. Langs vejen krævede de af bønderne at disse sænkede deres priser. I Nyland lænsedes butikkerne for brød. Fødevarerpekulanter blev taget og forhørtes af masserne.

En avisnotits om et af de tusindvis af såkaldte »tvangskøb« rundt om i landet kunne lydes således:

»Et stort antal af de strejkende værftsar-

bejdere samt en del andre samledes torsdag morgen udenfor handelsmanden Bernhard Samuelssons butik i Kvillebäskan, hvor man dagen før ved en kontrol havde fundet over 40 sække kartofler, hvilke indehaveren havde lovet at sælge næste morgen. Nu var hr. Samuelsson i sin forskrækkelse blevet så velvillig at han ville forære de kartofler væk, som han tidligere havde holdt skjult, men dette ville arbejderne ikke gå med til. Kartofler solgtes derfor i 5 kilos portioner for 50 øre per pose. Der kom naturligvis vældigt mange købere.«

Denne form for »tvangskøb« kan i nutidens øre lyde harmløse, men udgjorde i virkeligheden et lovbrud. Køberne havde jo ingen rationeringskort.

Sultoprøret rullede som en lavine over landet. Mange steder dannedes arbejderkomiteer, som i varierende udstrækning fulgte eksemplet fra Västervik. Magthaverne var rystede og deres uro skulle få yderligere anledning til at vokse,

I slutningen af april nåede hungerbevægelsen også de militære enheder. Fra regiment til regiment rapporteredes om sultdemonstrationer og solidaritetsytringer overfor arbejderne udenfor kaserneområderne.

Værnepligtige demonstrerer i Stockholm i 1917

Den 18. april trodsede 150 matroser på Skeppsholmen i Stockholm forbudet mod at deltage i politiske møder. I sluttet trop marcherede de gennem byen til den socialistiske ungdomsklub Reveljes møde i Södermalm, hvor den altid revolterende agitator Hinke Bergegren fortalte om den russiske revolution. Et kompagni kadetter

» Sultoprøret rullede som en lavine over landet. Mange steder dannedes arbejderkomiteer, som i varierende udstrækning fulgte eksemplet fra Västervik. Magthaverne var rystede og deres uro skulle få yderligere anledning til at vokse«

med skarpladte våben blev sendt ud for at arrestere matroserne, men turde ikke gribe ind.

Dagen efter havde arbejderne på ASEA i Västerås nedlagt arbejdet og 9.000 strejkende havde forsamlet sig på rådhuspladsen for at markere deres krav. I en af resolutionerne udtalte arbejderne deres støtte til de sultestrejkende værnepligtige ved Västmanlands regimet og kom med påmindelsen: »Husk fra hvilken klasse i stammer! Husk at I, ligesom vi, er ofre for et uretfærdigt samfundssystem«. Hen under aften gik 600 værnepligtige ud fra kasernen og til pladsen til tonerne af »Internationale« og »Arbejdets Sønner«, hvor de forenede sig med de strejkende. De kom ikke slentrende i civilt tøj, men marcherede ligesom i Stockholm fuldt uniformerede og i samlet trop uden deres officerer, hvorefter de sammen med de strejkende arbejdere udbragte råb om »Leve revolutionen«.

Ved Norrbottens regiment i Boden indledtes en sultestrejke, som modtræk indsamlede befalingsmændene geværer og bajonetterne. Regimentsbyerne kogte. I mellemtiden rullede sultbevægelsen videre. Stockholm: 10.000 udenfor rigsdagen med krav om brød og borgerlige rettigheder. Göteborg: Voldsomme hungreroptøjer og 15.000 uden for rådhuset....

Der gik en gysning gennem øvrigheden.

Beskyttelseskorpsene

Medens militærledelsen rundt om i landet skyndte sig at afvæbne de værnepligtige og posterede dobbelte vagter ved ammunitionslagrene organiserede de socialistiske ungdomsklubber »arbejder- og

Detalje fra et monument på Järntorget i Göteborg, hvor demonstranter tvang bagerne til at sælge brød uden rationeringskort.

soldaterforeninger« i regimentsbyerne for at skabe »forbrødring« over kaserne-murerne.

Som modtræk overfor den voksende sultbevægelse og opløsningstendenserne indenfor krigsmagten tog ledende militærpersoner, den pensionerede oberst Gyllenpalm og generalmajor Balck sammen med ledelsen af politiet i Stockholm initiativ til oprettelsen af en borgergarde – »Stockholms Frivilliga Skyddskår«. Korpsets erklærede formål var at bestå politiet med opretholdelsen af ordenen og forsvaret af offentlige bygninger, fødevarerbutikker og andre sandsynlige angrebsmål for sultdemonstranterne. På meget kort tid blev mandskab blandt militære befalingsmænd, statsembetsmænd og medlemmer af højres »Nationella Ungdomsförbundet« rekrutteret og bevæbnet. Korpset blev indkvarteret på militærakademiet.

Arbejderbevægelsen, specielt dens

ungdomsorganisationer, reagerede øjeblikkeligt.

»GYLLENPALMERNES PROVOKATIONSGARDE BESVARES AF DEN RØDE ARBEJDERGARDE. Bevæbnede arbejderkorps til opretholdelse af ordenen og folkebeskyttelse« Rubrikkerne i det venstreorienterede dagblad »Politiken« fra d. 28. april var dystre og avisen advarede: »Arbejdernes svar på denne uhørte udfordring bliver dels yderligere opmærksomhed og koldblodighed.. og dels en almen bevæbning af arbejderne over hele landet. Forberedelser er allerede blevet truffet til oprettelsen af røde garder, bevæbnede arbejdergarder, til beskyttelse af folket og ordenen mod disse reaktionens banditter. Nogen politibeskyttelse af disse, vore garder, fås jo ikke og ønskes heller ikke. Men de kommer alligevel til at gøre deres tjeneste...«

Og i samme nummer af Politiken indkaldte »Föreningen Soldater-Arbetere« i

en annonce til rekrutteringsmøde til en rød garde:

»De borgerlige i Stockholm har dannet en Borgergarde, som i samarbejde med politiet skal skabe uorden i arbejderskærene på den 1ste maj. Arbejdere! Denne udfordring må gives et svar! Alle, som indser nødvendigheden af at ORDEN og FRIHED bør gå hånd i hånd på arbejdernes helligdag, samles i aften kl. 8 til et møde i Revolts lokaler... til organiseringen af en ARBEJDERGARDE«.

Stillet overfor proteststormen og truslen om bevæbning af arbejderne besluttede regeringen over hals og hoved allerede samme aften at beskyttelseskorpset skulle opløses. Men rygtet vandrede som et spørgsmål blandt øvrigheden at første maj, så var det Dagen. Der skulle Sverige hjem søges af REVOLUTIONEN.

Formanden for socialdemokratiet Hjalmar Branting havde ganske vist lovet at arbejderne selv ville sørge for ordenen opretholdelse, men alligevel blev store troppstyrker forflyttet til Stockholm. Myndigheder trak 2.000 ekstra soldater fra provinsen ind til hovedstaden. Barkasser og vagtbåde blev udrustet med maskingeværer. Mineberedskabet (!) blev aktiveret. Det gamle skib Freja, der normalt fungerede som flydende kaserne, blev ligeledes udkommanderet. Fra kystbevogtningen var orlogsskibene »Oscar II« og »Manligheten« ankret op på Strømmen [floden gennem Stockholm O A].

Men første maj demonstrationerne blev en fredelig massemobilisering af en art, som sjældent er set. 100.000 arbejdere samledes på Gärdet i Stockholm – en fjerdedel af byens befolkning. 20.000 arbejdere demonstrerede i Göteborg og Norrköping, 15.000 i Malmö. I alt deltog knap 400.000 arbejdere over hele landet i demonstrationerne bag krav om brød, 8-timers arbejdsdag og en grundlovsændring, altså almen og lige stemmeret. Demonstrationerne var disciplinerede og på de fleste steder anført af det traditionelle socialdemokrati og LO.

Kvindedemonstrationer, opløb og plyndringer.

Men bevægelsen mod sulten fortsatte. Blot nogle dage efter første maj rapporteredes om nye kartoffelkontroller. I Norrköping stormede 4.000 kvinder bager- og slagterbutikkerne. Den 5. maj drog i hundredvis af

arbejderkvinder gennem gaderne i Södermalm i Stockholm og gennemsøgte lagrene hos flere handlende. På Södermannagatan gennemførte beredent politi et rytteriangreb på folkemassen, mange blev sårede og flere kvinder blev arresterede.

I Göteborg tvang sultdemonstrerende kvinder bagerierne til at sælge brød uden rationeringskort. Politiet og en afdeling af Göta Artilleriregiment rensede gaderne, men demonstranterne samledes igen på Järntorget. Sammenstødene mellem arbejdere og politistyrker forskellige steder i byen fortsatte gennem hele aftenen og den første del af natten.

Splittelsen

Overfor de voksende krav fra sultdemonstranterne og de mere radikale dele af arbejderbevægelsen om at LO skulle erklære generalstrejke for at gennemdrive kravene, svarede LO-ledelsen og den socialdemokratiske partitop gennem at oprette den såkaldte »År 1917's arbejderkomite«. Komiteen påberåbte sig at repræsentere de forskellige sult- og arbejderkomiteer rundt om i landet og erklærede som sit formål at lede oprørsbevægelsen ind i lovlige og parlamentariske baner. De lokale komiteer formanedes til at ophøre med al indtrængen på de statslige og kommunale fødevareorganers områder og sultdemonstranterne opfordredes til i stedet for kontroller og uro at bakke op om socialdemokratiet ved det forestående valg til efteråret.

Protesterne fra baglandet lod ikke vente på sig. F.eks. udtalte arbejderkomiteen i Västerwik sin »bestemte modvilje mod den hovedløse måde hvorpå denne komite har haft frækheden til at forsøge at stille sig i spidsen for arbejderklassens nyvakte stræben efter brød og frihed, et øjeblik, hvor det er af største vigtighed at samle arbejdermasserne, burde det stå klart at oprettelsen af en komite, som blot repræsenterer en enkelt retning og desuden den, som i øjeblikket mindst svarer til stemningen i landet, må virke splittende i stedet for samlende«. Flere steder blev arbejderbevægelsens mere radikale venstrestrømninger; syndikalistiske ungdomsforbund opfordret til at tage ledelsen af bevægelsen. På opfordring af syndikalisternes samledes i slutningen af maj repræsentanter for de

nydannede socialdemokratiske venstreparti (altså det senere kommunistparti), de socialistiske ungdomsforbund og syndikalisternes sammen med andre venstrefløjsfolk for at planlægge »samlingen af sultkampen«. Planen var at forsøge at vælge et centralråd for bevægelsen i sammenhæng med et større arbejdermøde i Stockholm. Muligheden bød sig d. 5. juni.

Gustav Adolfs plads

Det var en tirsdag. Både det gamle socialdemokratiske parti og det nye skulle komme med indlæg i en forespørgselsdebatt om den øjeblikkelige nødsituation. Venstrefløjen havde opfordret Stockholms arbejdere til at nedlægge arbejdet og møde frem udenfor rigsdagshuset. Over 30.000 fulgte strejkeappellen og i tusindtal samledes de strejkende på Gustav Adolfs plads. Store politi- og militærstyrker havde afspærret Norrbro. Beredent politi var posteret på sidegaderne. På offentlige bygninger var der etableret stillinger med maskingeværer. Og pludseligt, uden forvarsel blæste politiledelsen til angreb.

I arbejderpressen talte man dagen efter om »Stockholmkosakkernes vilde fremfærd« ved »Blodbadet på Gustav Adolfs pladsen« med mængder af mennesker som var sårede af sabelhug og bajonetstik, eller som var blevet trampet ned i panikken. Masserne flygtede fra pladsen og strømmede langs smågaderne væk til Folkets Hus på Barnhusgatan, hvorefter stormende massemøder blev afholdt i hvert et hus og ude på Norra Latinläroverkets gård. Da Branting fra en balkon opfordrede de tusindvis af forsamlede til nu at »vende hjem i god ro og orden« for senere at møde op ved valget til efteråret, mødtes han, skrive en LO-historiker, af en proteststorm uden lige på et svensk folkemøde. »Storstrejke, storstrejke! Lød råbene fra titusindvis af mennesker som trængtes blandt hinanden og blev rykket med af en voldsom følelsesrus«.

Dagen efter samledes 20.000 arbejdere på et møde i Hornsbergs hage i det nordvestlige Stockholm og valgte gennem håndsoprækning (!) et nimandsråd, hvis opgave skulle være at »organisere sultbevægelsen efter de dybe lags vilje« Komiteen fik navnet »Arbetarnas Landsråd«.

Stemmeret og ottetimersdag

For at rådet skulle kunne få nogen chance

» Med solen og varmen og de første nye kartofler forbedredes forsyningssituationen en smule og måske blev livet også lidt lysere«

for at spille sin tiltænkte rolle, måtte det blive mere repræsentativt, det indså alle involverede. Rådet bestod nu udelukkende af syndikalister og folk fra det socialdemokratiske venstreparti, men flertallet af Sveriges arbejdere var stadig organiserede i deres klassiske fagforeninger. Derfor vendte landsrådet sig til hovedstadens faglige organisationer og at få dem til at vælge repræsentanter til rådsforsamlingen. Efter to dages lange debatter, der drejede sig om hvorvidt arbejderbevægelsen skulle vælge revolution eller reformer, stemte det store flertal – 104 fagforeninger mod 21 – imod at deltage i rådet. Man opfordrede i stedet landets arbejdere til at satse på at fælde højrekræfterne ved efterårets kommende valg. Dermed kom landsrådet ikke til at få den betydning som samlende kraft for de lokale hungerkomiteer, som de radikale havde håbet. I stedet blev mange lokale komiteer splittet mellem radikale, som ville gennemføre en »landsdækkende aktion« og det gamle socialdemokratiske folk, som ville gå den parlamentariske vej.

Efter begivenhederne på Seskarö udenfor Haparanda i juni, hvor arbejderne afvæbnede en militærstyrke med de bare næver, men siden blev tvunget til at kapitulere overfor militære forstærkninger, begyndte også sultdemonstrationer at aftage. Med solen og varmen og de første nye kartofler forbedredes forsyningssituationen en smule og måske blev livet også lidt lysere. Som forfatteren Göran Palm engang udtrykte det, i juli bliver selv den røde Ådal grøn.

I valget ved efteråret led højrekræfterne som forventet et knusende nederlag. Men

Demonstrationerne på Gustav Adolfs Torv i Stockholm, hvor store politi- og militærstyrker endte med at gå til angreb på folkemængderne

også for det socialdemokratiske venstreparti blev udgangen en svær skuffelse med blot 60.000 stemmer overfor det gamle socialdemokratiske 230.000. Måske var det et ekstra problem for de radikale at de fattigste og kvinderne stadig ikke havde stemmeret, måske var det bare således at de store masser ikke var parate til en revolution. De liberale borgerlige og socialdemokraterne dannede en fælles regering og en stormfuld politisk periode begyndte nu, hvor det gamle system blev rystet i sin grundvold.

På baggrund af bolsjevikrevolutionen i november 1917, den finske borgerkrig i foråret 1918 fulgt af den omvæltende russiske, med det store europæiske revolutionsdrama i det sene efterår af 1918 – i

Tyskland, Østrig og Ungarn, og med nye svenske uroligheder opgav de gamle svenske magthavere deres modstand. Almen og lige stemmeret blev drevet igennem ligesom en lovfæstet 8-timers arbejdsdag. For første gang kunne man skimte det demokratiske velfærdssamfund langt ude i horisonten. Den drøm, der endnu tilhørte fremtiden, da unge arbejdere talte om bevæbning og arbejdermødre stormede kartoffelhandlerne i Norrköping og på Södermannagatan i sultforåret 1917.

Oversat fra svensk fra www.tidsignal.se/1917.html af Peter Kragelund

JØDEFORFØLGELSERNE:

De gemte børn

AF EBBE RAND JØRGENSEN

Under Anden Verdenskrig måtte danske jøder flygte til Sverige. 95 procent af de danske jøder overlevede krig og besættelse. Men overlevelsen og flugten havde sin pris. Familier blev splittede, forældre måtte efterlade deres børn hos plejefamilier eller på børnehjem. Den historie bliver nu for første gang fortalt i bogen »De gemte børn«.

Historien om jødernes redning og flugt i oktober 1943 er blevet en vigtig del af fortællingen om Danmarks besættelse. En positiv beretning om, hvordan det lykkedes at redde menneskeliv ved at hjælpe et flertal af flygtningene i sikkerhed i Sverige. Men der var også en bagside. De 372 mennesker, der ikke nåede i sikkerhed, men som blev taget af tyskerne den 1. oktober 1943 og de følgende uger, er en del af den. En anden del er de børn, der blev efterladt og skilt fra deres forældre. En skæbne, som i de fleste tilfælde trak livslange skygger over tilværelsen for både børnene, deres forældre og i mange tilfælde også plejeforældrene.

Den sidste historie er der først blevet kastet lys over de senere år. Selv for mange af de involverede har begivenhederne den gang været lukket land, noget man prøvede at glemme eller nægtede at tale om.

Dansk Jødisk Museum startede i 2009 arbejdet med at finde frem til de mange »gemte« børn. Der blev skrevet artikler i Dagbladet Politiken. Det sidste medførte en masse henvendelser, og museet har nu en liste over 144 børn, som blev efterladt i Danmark, hos familie, plejeforældre og børnehjem, mere eller mindre skjult for besættelsesmagten. 11 af disse børn har bidraget med deres beretning til bogen »De Gemte Børn«.

Det er 11 meget medrivende og meget forskellige beretninger. Det handler f.eks. om familier fra meget forskellige sociale og kulturelle lag. Der er både meget fattige familier, jævne arbejdere,

middelklasse og bedre borgerskab. Men der er stærke fælles træk.

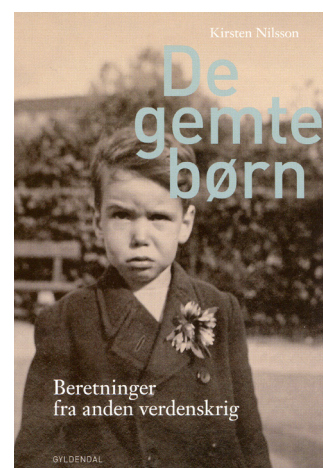
Spørgsmålet, der rejser sig, er: Hvorfor? Hvad får forældre til at efterlade et lille barn?

Der var ikke tid til at planlægge flugten nøje. Ofte var forældrene desperate, og måtte regne med en betydelig risiko ved at tage et mindre barn, måske et spædbarn med. Et grædende barn kunne medføre en katastrofe for en flygtningetransport. Og kunne et lille måske svageligt barn klare strabadserne?

»Da den nazistiske jødeaktion når Danmark i efteråret 1943, er moren alene med sin halvande-årige søn og en to år ældre datter. Hun er desperat og tør ikke tage sønnen med det skrøbelige helbred med, så hun flygter til Sverige kun med datteren Kate. Sønnen bliver først gemt på hospitalet i København og kommer derefter på et børnehjem. Efter en kort periode får et barnløst ægtepar ham i pleje.« (Bogens kapitel om Claus Lennart Arentoft)

Og hvad med genforeningen? De fleste forældre vendte hjem efter knapt 2 år. Mange af dem forsøgte at slå streg over årene i udlandet og genoptage deres afbrudte familieliv. Det var ikke så nemt, tværtimod. For mange af børnene var det fremmede voksne, der pludselig dukkede op i deres liv.

»Mens de har været i Sverige, har Robert fået en lillebror. For den nu knapt fireårige Robert er det komplet fremmede mennesker, som den dag kommer til gården. Han skælder ikke ud, han hverken råber eller græder. Han er blot tavs og

afvisende.« (Kapitlet om Robert Refby)

For mange af bogens personer har det været et livslangt arbejde først at stykke historien sammen, dernæst at skabe en forståelse for, hvad det egentlig er for spor, oplevelserne har sat i både de flygtende og senere hjemvendte forældre og i de efterladte børn.

Dermed rækker historien langt videre end blot en beretning om det historiske emne: nazismens forbrydelser. Flugt fra krig og folkedrab, splittede familier, børn enten alene på flugt eller efterladte. Alt sammen ulykker, som stadig rammer mennesker hver dag, f.eks. i Syrien for blot at nævne et aktuelt eksempel.

»De Gemte Børn« er en lille, let læst, men betydelig bog. Læs den.

Kirsten Nilsson: De Gemte Børn, Beretninger fra anden verdenskrig.

Gyldendal, 198 sider, vejl. pris 269,95 kr.